

**УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО
СТОПАНСТВО**
Катедра „Счетоводство и анализ“

АВТОРЕФЕРАТ

на

ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.8. ИКОНОМИКА

ПО НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ

„СЧЕТОВОДНА ОТЧЕТНОСТ, КОНТРОЛ И АНАЛИЗ

НА СТОПАНСКАТА ДЕЙНОСТ“

НА ТЕМА:

**СЪВРЕМЕННИ ФУНДАМЕНТИ ПРИ
ОТЧЕТНОСТТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛИТЕ**

ДОКТОРАНТ:

Симеон Любомиров Григоров

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:

Доц. д-р Мая Начкова

2025 г.

гр. София

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита на заседание от 10.03.2025 г. на катедрения съвет на катедра „Счетоводство и анализ”, към Университет за национално и световно стопанство - гр. София.

Дисертационният труд е с обем от 217 страници, от които 191 страници основен текст, 19 стр. списък на използваните литературни и информационни източници, 2 стр. списък с използваните съкращения, 2 стр. списък на таблиците и на фигурите и 7 стр. приложения. Включва увод, три глави, заключение, използвани общо 201 източника, от които 62 източника на кирилица, 97 източника на латиница и 42 нормативни източника и 2 приложения. В основната част от работата са представени 24 таблици и 25 фигури.

Публичната защита на дисертационния труд ще се състои на 05.06.2025 г. от 14.00 часа в зала Научни съвети – 2032А на Университета за национално и световно стопанство – София пред Научно жури, назначено със заповед на Ректора на УНСС.

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се в сектор „Научни съвети и конкурси” на УНСС – София.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалност на темата

През последните години, застрахователният сектор е изправен пред редица предизвикателства, свързани с изцяло с обновената рамка за финансова и нефинансова отчетност. Внимателното преразглеждане на причините, предпоставките и последиците от глобалната финансова криза за застрахователния сектор има за следствие трансформацията на финансовото отчитане и разработването на Международен стандарт за финансово отчитане на застрахователни договори (МСФО 17). Стандартът влиза в сила на 1 януари 2023 г. и има за цел повишаване на прозрачността и намаляване на разликите в счетоводното отчитане на застрахователните договори. МСФО 17 Застрахователни договори изисква от застрахователите нов поглед върху отчетността на техните застрахователни договори и съответно, нови предизвикателства от гледна точка на аналитичността и организацията на свързаните с това данни.

Едновременно с работата по подготовката на МСФО 17 Застрахователни договори, в Европейския съюз тече и подготовката на друга регулаторна рамка, засягаща отчетността на застрахователите. Директивата Платежоспособност II влиза в сила през 2016 г., с което се полагат основите на съчетаването на финансовата предпазливост с управлението на риска. Тази нова еволюционна регулаторна рамка изправя застрахователите пред допълнителни предизвикателства, изисквайки от тях всеобхватна интеграция на принципите на устойчивостта. С нейното приемане, регулациите за отчетност в ЕС търпят ключов обрат, фокусирайки вниманието си върху устойчивостта и оповестяването, свързано с климатичните съображения.

През 2015 г. държавите-членки на Организацията на обединените нации (ООН) единодушно приемат 17 цели за устойчиво развитие (ЦУР)¹, поемайки ангажимент за тяхното постигане до 2030 г., като „план за постигане на по-добро и по-устойчиво бъдеще за всички“.² Целите обхващат областите на глобалните предизвикателства, пред които е изправено човечеството, в т.ч. бедност, неравенство, изменение на климата, влошаване на околната среда, мир и справедливост. Дебатът за устойчивостта обръща погледа върху

¹ United Nations (2015). The Sustainable Development Agenda. 17 Goals for People, for Planet. Достъпно на: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

² Пак там.

големите корпорации и институционалните инвеститори като обекти и субекти с най-висока степен на влияние върху екологичните, социални и управленски фактори на устойчивостта.

Като част от Плана за действие на ЕС за финансиране на устойчив растеж, който има за цел да пренасочи капиталовите потоци към по-устойчива икономика, са създадени нови регулации, фокусирани върху финансовите институции. През ноември 2019 г. е приет Регламентът за разкриване на устойчиви финанси (SFDR), чиято цел е да увеличи прозрачността относно устойчивостта на финансовите продукти и да повиши защитата на инвеститорите. Регламентът се прилага от участници на финансовите пазари и от финансови консултанти и въвежда хармонизирани правила за разкриване на информация в ЕС относно устойчивостта на финансовите продукти.

През юни 2020 г. е приет и Регламентът за таксономията, който предоставя систематизирана класификация на екологично устойчиви икономически дейности. Този регламент се прилага за мерки на политиката, насочени към дейности по устойчиво финансиране, участници на финансовите пазари в обхвата на SFDR и компании, които са предмет на отчетност по Директивата за нефинансово отчетане (NFRD).

Съвременните фундаменти на отчетността на застрахователите в ЕС разширяват обхвата си с Предложението за Директива за докладване на корпоративната устойчивост (CSRD), прието от Европейската комисия на 21 април 2021 г. Предложението изравнява отчетането на устойчивостта с финансовото отчетане, като цели стандартизиране на свързаните с нея оповестявания. От 01.01.2024 г. официално влиза в сила Директивата за отчетане на корпоративната устойчивост (CSRD), която става задължителна за всички големи компании от обществен интерес, включително застрахователите.

На практика, компаниите, за които нефинансовото отчетане става задължително, трябва да отчетат данни в трите ключови аспекта на ESG (Environmental, Social & Governance) по определени разписани Европейски стандарти за отчетане на устойчивостта (ESRS) и да съставят официален нефинансов доклад за устойчивостта за 2024 г., който ще се публикува през 2025 г. Направленията изискват създаване на политики и отчетност на данни в области като: отчетане на въглеродните емисии; екологични и климатични въпроси; социални въпроси и благополучие на служителите; зачитане на човешките права;

борба с корупцията и подкупите; разнообразие в бордовете на компаниите (по отношение на възраст, пол, заплащане, образование и професионален опит); редица други въпроси.

Актуалност и обществена значимост на дисертационния труд

На базата на вече приетата рамка за отчитане на устойчивостта в Годишния финансов отчет (ГФО) и фундаменталните промени в отчетността на застрахователите, се очертават някои интересни аспекти. В тази връзка интерес представлява проучването и извеждането на ключовите предизвикателства пред застрахователите, с оглед на тяхната двойна роля – в ролята им на съставители на финансови отчети и като потребители на информация от отчетите за устойчивостта в ролята им на институционални инвеститори. Застрахователите, от една страна, попадат в обхвата на регулациите на CSRD, респ. и на стандартите ESRS в контекста на докладването на информация за собствената си устойчивост като бизнес единица. От друга страна, те са основна заинтересована страна на информацията, публикувана от други бизнес единици в ролята им на институционални инвеститори. В тази си роля застрахователите са обект и на регулациите на Регламента за оповестяване на устойчиви финанси (NFRD) и на Регламента за Таксономията.

Предмет на изследването са съвременните фундаменти на отчетността на застрахователите, с фокус върху отчитането на устойчивостта, като тема с най-висока актуалност в световен мащаб.

Обект на изследването са особеностите, предизвикателствата и възможностите, които са породени от изискванията на съвременната отчетност в качеството ѝ на важна функция на управление в системата за управление на застрахователите, на финансовото им състояние и на тяхната финансова стабилност.

Изследователска теза, която се защитава в настоящото изследване

Изследователската теза, която защитава настоящото изследване е, че съществуват резерви и неизползвани възможности за разширяване и усъвършенстване на съдържанието на регулациите, свързани с отчитането на устойчивостта.

Цел

Целта на изследването е да се проучат аспектите на съвременните фундаменти на отчетността на застрахователите (с фокус върху устойчивостта) и на тази база да се разкрият предизвикателствата за създаване на модел „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“, който да се апробира емпирично.

Задачи

1. Да се представят съвременните фундаменти за финансова и нефинансова отчетност на застрахователите като се изведат и систематизират критерии за създаване, отчитане и оповестяване на информацията за устойчивостта на застрахователите в качеството им на създатели на финансови отчети и в ролята им на институционални инвеститори.
2. Да се изведат цели и разработят показатели за измерване на устойчивостта на застрахователите.
3. Да се създаде и апробира емпирично модел „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“.
4. Да се дадат насоки за усъвършенстване на докладването на устойчивостта на застрахователите на базата на получените резултати от емпиричното изследване за приложението на модела „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“ сред застрахователите.

Ограничения на изследването

Изследването поставя ограничения в следните аспекти:

Първо, от гледна точка на характера на съвременните фундаменти на отчетността на застрахователите, актуалността на темата за отчитането на устойчивостта предизвиква значителен интерес и фокусът е насочен върху нея. Финансовата отчетност в никакъв случай не е пренебрегната от автора. Тя е разгледана както от теоретична, така и от приложна гледна точка. Нефинансовата отчетност, като изцяло нов фундамент, е разгледана по-подробно, с оглед на по-сериозните предизвикателства в това ново задължително поле на стандартизирана отчетност за застрахователите.

Второ, поради големите мащаби на нефинансовата отчетност, създаденият модел „Пътна карта на отчитането на устойчивостта на застрахователите“ се фокусира повече върху

застрахователите като бизнес единица и по-малко в качеството им на институционален инвеститор.

Трето, по отношение на емпиричното изследване за тестване на модела „Пътна карта на отчитането на устойчивостта на застрахователите“ се поставят ограничения в броя на анкетираните участници с оглед на изцяло новата тематика и все още ниския процент на лица в застрахователните дружества, които могат да дадат обективни отговори на въпросите от анкетата.

Четвърто, всички нормативни източници, използвани в дисертационния труд са с последни изменения към 31.12.2024 г.

Методи и подходи на изследване

В изследването по темата на дисертационния труд са приложени методите на научното познание: анализ и синтез; индукция и дедукция. Използвани са и методът на анкетно проучване, сравнение и групировка. В изследването са използвани историко-логическия, комплексния и системния подходи. Системният подход позволява да се разкрият взаимните връзки и зависимости между трите аспекта в качеството им на елементи на системата "устойчивост". На базата на използваните подходи и методи са направени съответни съждения, изводи и препоръки за подобряване на счетоводното отчитане на устойчивостта и нейното оповестяване в отчета за устойчивостта на застрахователите.

Информационно осигуряване на изследването

За целите на изследването са използвани местни и международни нормативни източници; български и международни научни печатни и електронни издания; статистически данни; сайтове на международни институции и други източници на информация.

Степен на научна разпространеност на проблематиката

Степента на научна разпространеност на проблематиката в частта на финансовата отчетност може да се определи като значителна. През последните години темите за предизвикателствата пред внедряването на Директива „Платежоспособност II“ на ЕС и МСФО 17 Застрахователни договори е обект на широко изследване и дебатиране в научната литература.

Степента на научна разпространеност на проблематиката в частта на нефинансовата отчетност на застрахователите все още е твърде ограничена. Налице са някои по-общи изследвания на международните институции, както и изследвания и насоки от страна на големите международни консултантски компании. На местно ниво, научните разработки в областта са в начален етап, което прави настоящото изследване особено значимо и актуално на този етап.

II. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ПЪРВА ГЛАВА ТЕОРИТИЧНИ ОСНОВИ НА ОТЧЕТНОСТТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛИТЕ

Първа глава има следната структура и съдържание:

1.1. Исторически преглед на развитието на финансовата отчетност на застрахователите

Направен е исторически преглед на развитието на финансовата отчетност на застрахователите като е отчетен приноса на известни учени – счетоведи в областта на счетоводството като наука и практика.

1.2. Проблеми на отчетността на застрахователите

1.2.1. Международни счетоводни стандарти МСФО 4 Застрахователни договори и МСФО 17 Застрахователни договори

До 2004 г. не съществува международно приет счетоводен стандарт за оценка на застрахователни договори. Липсата на международни стандарти за застрахователната индустрия както в счетоводството, така и в платежоспособността, води до фрагментирането на съществуващите застрахователни счетоводни практики, които често са несъвместими с тези на другите индустрии.

През 1997 г. Съветът за международни счетоводни стандарти (International Accounting Standards Board – IASB) инициира двуфазен проект, наречен „Застрахователни договори“ и създава управителен комитет, който да извърши първоначалната работа по

новите счетоводни изисквания за застрахователни договори.³ Този проект е разделен на две фази, главно поради сложността да се разработи пълен стандарт до края на крайния срок на ЕС през 2005 г. за задължително приемане на МСФО. Първата фаза на проекта на IASB за счетоводството на застрахователите е завършен през март 2004 г., с пускането на МСФО 4 (IFRS 4) като междинен стандарт. Той предоставя само ограничени подобрения на счетоводните практики за застрахователни договори, докато бъде финализиран цялостният счетоводен стандарт (МСФО 17).

На 18 май 2017 г. IASB публикува МСФО 17 Застрахователни договори, който заменя междинния стандарт МСФО 4 Застрахователни договори. Стандартът МСФО 17 влиза в сила за годишни отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г. МСФО 17 представлява първия хармонизиран счетоводен модел за застрахователни договори. Стандартът прилага подход на текущата стойност за измерване на застрахователните договори и признава печалба, тъй като застрахователите предоставят услуги на притежателите на застрахователни полици. Печалбите или загубите, генерирани от поемателни дейности, се отчитат от застрахователите отделно от финансовите дейности.

Спазването на този стандарт повдига редица проблеми с практическо прилагане, включително значителни оперативни разходи за повечето застрахователи. Друга предизвикателна задача е организирането на структури за докладване за съответствие с МСФО 17 Застрахователни договори, разпределяне на роли и отговорности за докладване между различните отдели на застрахователното дружество. По-малките застрахователи, чиито ресурси са ограничени, ще трябва да обмислят възлагане на процеси за съответствие, за да изпълнят задълженията си за докладване.

1.2.2. Директива Платежоспособност II

Наред с работата по разработването на счетоводните стандарти за финансова отчетност, от 2001 г. ЕС се стреми да приложи законодателството за финансовите услуги и по-конкретно за платежоспособността на застрахователите.

Рамковата Директива Платежоспособност II, официално озаглавена „Директива относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност“

³ Dickinson G (2003) The search for an international accounting standard for insurance: report to the accountancy task force of the Geneva association. Geneva Pap Risk Insur Iss Pract 28 (2):151–175. <https://doi.org/10.1111/1468-0440.00215>;

е приета и публикувана в Официален вестник на ЕС през декември 2009 г. След голямо забавяне тя е приета от Съвета на ЕС през април 2014 г. и влиза в сила на 22 май 2014 г.. Рамковата Директива Платежоспособност II заменя съществуващите 14 застрахователни и презастрахователни директиви на ЕС и трябва да бъде транспонирана в националното законодателство на държавите-членки на ЕС, като официалното ѝ прилагане започва на 01 януари 2016 г.

Директива Платежоспособност II въвежда индивидуализирано управление на риска, тъй като създава глобална рамка за управлението на риска⁴ и е структурирана върху три стълба:⁵ капиталови изисквания, процес на корпоративно управление и надзор, докладване и разкриване на информация, свързана с рисковете.

Първоначалните цели на Директивата Платежоспособност II са хармонизиране, финансова стабилност и защита на притежателите на застрахователни полици. Вследствие на нейното преразглеждане, целите на Директива Платежоспособност II са: 1) Насърчаване на дългосрочните капиталови инвестиции в икономиката от страна на застрахователните компании и 2) Подкрепа на Зелената сделка.⁶

Съветът на Европа и Парламентът постигат споразумение за съвместна преработена версия на Директивата⁷, която налага стабилни системи за управление на риска, като признава **изменението на климата като значителен риск**, изискващ внимание. В тази рамка е поставена Собствената оценка на риска и платежоспособността (ORSA), която изисква от застрахователите да картографират своите нужди от платежоспособност и рискови профили, включително прогнозна оценка на свързаните с климата опасности. По-специално от застрахователите и презастрахователите вече ще се изисква да интегрират рисковете за устойчивостта в цялостната си система на управление, както и да вземат предвид потенциалното дългосрочно въздействие на техните

⁴ Eling, M, Schmeiser, H, Schmit, J. (2007) The solvency II process: Overview and critical analysis. *Risk Manag. Insur. Rev.* 2007, 10, 69–85.

⁵ Tarantino, A. (2005) Globalization efforts to improve internal controls. *Account. Tod.* 2005, 19, 37; Stein, R. (2006) Are you ready for Solvency II? *Bests Rev.* 2006, 106, 88.

⁶ Европейският зелен пакт, по-често срещан като „Зелената сделка“ е набор от политически инициативи, предложени от Европейската комисия с първостепенната цел Европа да стане климатично неутрална до 2050 г.

⁷ Делегиран регламент (ЕС) 2021/1256 на Комисията от 21 април 2021 г. за изменение на Делегиран регламент (ЕС) 2015/35 по отношение на интегрирането на рисковете за устойчивостта в управлението на застрахователни и презастрахователни предприятия.

инвестиционни стратегии и решения върху факторите за устойчивост, като част от Принципа на разумния човек (PPP – Prudent Person Principle):

Прилагането на тези нови правила има редица практически въздействия, като изисква от застрахователите и презастрахователите, наред с другото:

- Да прегледат и адаптират цялостната си система на управление, която включва:
 - ✓ състава, ролите и отговорностите на борда на директорите, на колективно и индивидуално ниво;
 - ✓ ролите и отговорностите на функциите за вътрешен контрол;
 - ✓ ролите и отговорностите на актюерската функция;
- Да обучават своите ключови длъжностни лица и съответните служители в новите концепции и техните последици;
- Да адаптират своите вътрешни политики, процедури и процеси.

1.2.3. Теория на акционерите и теория на заинтересованите страни

Преди представянето на новите предизвикателства пред отчетността на застрахователите за докладване на устойчивостта в контекста на екологичните, социални и управленски (ESG) фактори, са обсъдени накратко двата различни възгледа в съвременните финанси: перспективата за максимизиране на стойността (благосъстоянието) на акционерите и перспективата за максимизиране на стойността (благосъстоянието) на заинтересованите страни.

Според теорията на Милтън Фридман корпорациите са отговорни само пред акционерите си и социалната отговорност на бизнеса се свежда до повишаване на неговите печалби. Този възглед подчертава, че акционерите са единствената група, за която застрахователното дружество е социално отговорно.

За разлика от традиционния възглед за максимизиране на богатството на акционерите, теорията на заинтересованите страни, въведена за първи път от Едуард Фрийман,⁸ се фокусира върху благосъстоянието на заинтересованите страни. Теорията на заинтересованите страни извежда, че корпорацията трябва да създава стойност за всички заинтересовани страни, включително своите клиенти, доставчици, служители,

⁸ Freeman, E. (1994). "The Politics of Stakeholder Theory: Some Future

инвеститори и други, които са повлияни от дейността на корпорацията, а не само нейните акционери.⁹

Европейската комисия и Европейският парламент предлагат рамка за устойчиво корпоративно управление, основана на задължения на управлението и задължения за надлежна проверка към всички заинтересовани страни. Този подход към устойчиво корпоративно управление изисква от корпоративните мениджъри да балансират противоречивите интереси на акционерите и заинтересованите страни, като доставчици, клиенти, служители и обществото като цяло. Подходът е обвързан и с формализирането на нормативната рамка за отчитане на устойчивостта, която поставя едно съвсем ново начало на процеси, пред които компаниите, включително и застрахователите не са се изправяли до момента.

1.3. Нови предизвикателства пред отчетността на застрахователите за докладване на устойчивостта

1.3.2. Предизвикателства на нормативната рамка за отчитане на устойчивостта на застрахователните дружества

1.3.2.1. Директива за нефинансово отчитане (NFRD)

Директивата за нефинансово отчитане (NFRD) е приета през 2014 г. и представлява първа стъпка в областта на задължителното докладване на устойчивостта. С нея се определят правилата за разкриване на нефинансова информация и информация за разнообразието, свързана с областите на ESG от големите компании от обществен интерес в ЕС в техните годишни отчети. Под големи предприятия от обществен интерес (приблизително 11 700 дружества в ЕС) се има предвид дружества с повече от 500 служители, включително регистрирани дружества, застрахователи и банки. Директивата има две основни цели: 1) предоставяне на нефинансова информация на заинтересованите страни и инвеститорите, за да се определи създаването на стойност на компаниите и рисковете; и 2) насърчаване на обществото да поеме отговорност за социални и екологични проблеми.

⁹ Rau, P., Yu, T. (2023), "A survey on ESG: investors, institutions and firms", China Finance International, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/CFRI-12-2022-0260>

С NFRD се разширява обхватът на докладът за управлението и се поставя изискването за включване на нефинансов отчет, обхващащ развитието, представянето, позицията и въздействието на дейности, свързани най-малко със следните области: околната среда; социални въпроси и въпроси, свързани със служителите; зачитане на правата на човека; въпроси, свързани с борбата с корупцията и подкупите; разнообразие в управителни съвети на компаниите. Освен това за дружествата от ЕС, търгувани на регулиран пазар в Съюза, NFRD разширява обхвата на декларацията за корпоративно управление така, че тя да съдържа и информация за разнообразието.

1.3.2.2. Директива за докладване на корпоративната устойчивост (CSRD)

Предложението за нова Директива за докладване на корпоративната устойчивост (CSRD) е публикувано от Европейската комисия на 21 април 2021 г., а новата Директива е приета през ноември 2022 г. и публикувана в Официален вестник на ЕС през декември 2022 г. Директивата изравнява устойчивото отчитане с финансовото отчитане, като цели стандартизиране на оповестяванията, свързани с устойчивостта.

CSRD разширява обхвата на дружествата, засегнати от оповестяването, като включва всички дружества, регистрирани на регулирани пазари (с някои изключения) и всички големи компании от обществен интерес с поне две от следните изисквания: 250 или повече служители; 40 милиона евро нетен оборот; 20 милиона евро активи.¹⁰ Директивата се прилага не само за компании, базирани в ЕС, но и за компании извън Съюза, които имат дъщерно дружество в него. В сравнение с NFRD се разширява значително и съдържанието на докладването.

Нов момент е докладването на информация за веригата на стойността на застрахователя; допълнителни спецификации на концепцията за двойна същественост и съдържанието на отчетите; изисквания за интегриране на информация за устойчивост в доклада за управлението; уверението и цифровото изражение на докладваната информация, както и изискванията за задължително одитиране и режима на

¹⁰ Европейски парламент и Съвет на ЕС. (2022). Директива (ЕС) 2022/2464 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2022 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 537/2014, Директива 2004/109/ЕО, Директива 2006/43/ЕО и Директива 2013/34/ЕС, по отношение на корпоративното отчитане на устойчивостта. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>

санкциониране. Директивата предписва и ограничена увереност относно отчитането на устойчивостта.

Прилагането на Директивата за застрахователните дружества се осъществява поетапно между 2024 г. и 2028 г.

1.3.2.3. Регламент за таксономията

През юни 2020 г. ЕС приема Регламент за таксономията, който предоставя система за класификация на екологично устойчиви икономически дейности. Той е предложен като част от Плана за действие на ЕС за финансиране на устойчив растеж, който има за цел да пренасочи капиталовите потоци към по-устойчива икономика. По този начин Регламентът за таксономията се прилага за мерки на политиката, насочени към дейности по устойчиво финансиране, участници на финансовите пазари в обхвата на SFDR и компании, които са предмет на NFRD и CSRD.

Класификацията на Регламента за таксономията е организирана около шест екологични цели: смекчаване на изменението на климата, адаптация към изменението на климата, устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси, преход към кръгова икономика, предотвратяване и контрол на замърсяването и опазване и възстановяване на биоразнообразието и екосистемите.

Регламентът за таксономията определя три условия, на които трябва да отговаря една икономическа дейност, за да се квалифицира като екологично устойчива, наричана още „съгласувана с таксономията: дейността трябва значително да допринесе за постигането на поне една от шестте екологични цели (SC критерии); дейността не вреди значително на изпълнението на нито една от шестте екологични цели (DNSH критерии); и дейността се извършва при спазване на минимални предпазни мерки. Регламентът за таксономията прави разграничение между допустими по таксономия и съобразени с таксономията икономически дейности. Дружествата, в т.ч. и застрахователите, които са в обхвата на Регламента трябва да го прилагат в своите отчети от януари 2022 г., обхващайки финансовата 2021 г. нататък, с постепенно въвеждане.

1.3.2.4. Регламент за разкриване на устойчиви финанси (SFDR)

Изискванията за оповестяване на SFDR са тясно фокусирани върху инвестиционните продукти и услуги и са насочени към механизмите за финансиране на прехода към по-устойчива икономика. SFDR се въвежда поетапно, като първите изисквания за оповестяване са в сила от 10 март 2021 г.

Една от основните особености на този регламент е, че диференцира изискванията за оповестяване за предприятия и за продукти. На ниво субект участниците на финансовите пазари и финансовите консултанти трябва да предоставят информация на уебсайтовете си за разкриване на политики за интегриране на рисковете за устойчивост в инвестиционните процеси или финансовите съвети, разглеждането на основните неблагоприятни въздействия (PAI) в инвестиционните решения или финансовите съвети и отчитането на рисковете за устойчивостта в техните политики за възнаграждения.

SFDR разграничава два вида устойчиви инвестиционни продукти:

- финансови продукти, които насърчават екологични или социални характеристики (чл. 8)
- финансови продукти с устойчиви инвестиционни цели (чл. 9).

За всички видове финансови продукти, независимо дали се отнасят до устойчивостта съгласно чл. 8 или чл. 9 или не, предоговорните оповестявания трябва да включват информация относно интегрирането на рисковете за устойчивостта в инвестиционни решения или инвестиционни/застрахователни съвети, както и резултатите от оценката на вероятните въздействия на рисковете за устойчивостта върху финансовата възвръщаемост на финансовите продукти на принципа „спазвай или обяснявай“.

SFDR създава и класификация на инвестиционните фондове, разделяйки ги на три отделни групи въз основа на нивото на важност на ангажимента за устойчивост. За всяка от трите категории фондове има в допълнение обвързващи инвестиционни критерии със специфични оповестявания.

1.3.3. Стандарти за отчитане на устойчивостта

1.3.3.1. Стандарти на Глобалната инициатива за отчитане (GRI)

Основана през 1997 г., GRI е сред първите организации, предоставили универсални насоки за докладване на устойчивостта. Стандартите на GRI имат модулна структура, включваща три комплекта стандарти: универсални стандарти, тематични стандарти и секторни стандарти.

1.3.3.2. Европейски стандарти за отчитане на устойчивостта (ESRS)

През ноември 2022 г. EFRAG SRB приема първия набор от проекти на ESRS и ги представя на ЕК.¹¹ Чрез делегиран акт Европейската комисия приема първия набор от стандарти през юли 2023 г.¹²

ESRS се състои от три категории стандарти: междусекторни стандарти, тематични стандарти и стандарти, специфични за сектора. Приетият първи набор от ESRS се състои от междусекторни стандарти (ESRS 1 и ESRS 2) и тематични стандарти (ESRS E1 до E5, ESRS S1 до S4, ESRS G1), които се прилагат от всички засегнати компании, независимо от сектора.¹³ Отделно приложение предоставя съответните акроними и речник с дефиниции на термините, използвани в стандартите.

1.3.3.3. Стандарти за оповестяване на устойчивост по МСФО

През март 2022 г. Международния борд за стандарти за устойчивост (ISSB) издава проекти за представяне на своите предложения за стандарти за оповестяване, последвано от публикуването на първите стандарти през юни 2023 г. Стандартите за оповестяване на устойчивостта на МСФО предоставят общи изисквания за оповестяване на финансова информация, свързана с устойчивостта (МСФО S1) и стандарти за оповестяване, свързано с климата (МСФО S2), всеки придружен от насоки и основа за заключения.

¹¹ EFRAG. (2022d). Draft European Sustainability Reporting Standards. Cover letter. <https://www.efrag.org/lab6>

¹² European Commission. (2023). Commission delegated regulation (EU) supplementing directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards sustainability reporting standards. Delegated regulation (EU) C(2023) 5303 final. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=PI_COM:C\(2023](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=PI_COM:C(2023)

¹³ European Commission. (2023). Delegated act details.

Таблица 1. Сравнителни характеристики на стандартите за отчитане на устойчивостта

	GRI	ESRS	(IFRS) МСФО
Фокус	Широк фокус върху заинтересованите страни	Широк фокус върху заинтересованите страни	Фокус към инвеститора
Въпроси	Широк спектър от въпроси, свързани с устойчивостта	Широк спектър от въпроси, свързани с устойчивостта	Основен фокус върху информацията, свързана с климата
Същественост	Същественост на въздействието	Двойна същественост	Финансова същественост
Местоположение на информацията	Годишен финансов отчет или отделен доклад за устойчивост	Доклад за управлението	Коментар на ръководството или подобен доклад във финансовия отчет
Нормативен характер	Доброволен	Задължително чрез делегиран акт на CSRD	Трябва да бъдат приети от местните борси и регулатори, за да станат задължителни

Източник: Tomic K. (2022).

Докато GRI и ESRS имат фокус върху заинтересованите страни и обхващат широк спектър от въпроси, свързани с устойчивостта в трите направления – екологични, социални и управленски, то IFRS са фокусирани върху инвеститорите и информацията, свързана с климата. Стандартите GRI обхващат съществеността на въздействието, IFRS – финансовата същественост, а ESRS изискват прилагането на двойната същественост.

Изводи и обобщения от първа глава

В резултат от работата по първа глава могат да се систематизират следните изводи и обобщения:

Първо, направен е исторически преглед на развитието на финансовата отчетност на застрахователите като е отчетен приноса на известни учени – счетоведи в областта на счетоводството като наука и практика.

Второ, при разглеждането на проблеми на съвременната нормативна уредба на отчетността на застрахователите, акцентът е поставен върху проследяване на развитието на Международни счетоводни стандарти МСФО 4 и МСФО 17 и съвременната рамка, с цялостната ѝ сложност. Проследено е и развитието в рамката на Директива „Платежоспособност II” на ЕС, която изисква от застрахователите интегрирането на климатичните рискове и оповестявания, свързани с тях. Логичният преход преминава през разглеждането на Теорията на акционерите, защитаваща капитала и Теорията на заинтересованите страни, променяща парадигмата и обръщането на фокуса към интересите на по-широкия кръг от заинтересовани страни, с оглед на въздействието на компаниите върху промените в климата, социалните и обществени въпроси в глобален мащаб.

Трето, изследвани са новите предизвикателства (методологични проблеми) пред отчетността на застрахователите, свързани с отчитането на устойчивостта. В тази връзка са проучени регулаторната рамка за нефинансова отчетност с полагането на основите на Директивата на ЕС за нефинансово отчитане (NFRD), Директивата на ЕС за отчитане на корпоративната устойчивост (CSRD), Регламента на ЕС за оповестяване на устойчиви финанси (SFDR) и Регламента за Таксономията на ЕС. При тяхното разглеждане е проследено разширяването на обхвата на регулациите през годините и повишаването на изискванията към отчетността на застрахователите. Проучено е разнообразието от стандарти за отчитане на устойчивостта и е изложена необходимостта от тяхното синхронизиране.

ВТОРА ГЛАВА

МЕТОДОЛОГИЧНИ ПРОБЛЕМИ НА ОТЧЕТНОСТТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛИТЕ

Втора глава има следната структура и съдържание:

2.1. Проблеми на информационното осигуряване на отчетността на застрахователите

2.1.1. Изисквания към застрахователите, свързани с отчитането на информация по МСФО 17 Застрахователни договори

Разгледаните в първа глава фундаменти на съвременната финансова и нефинансова отчетност на застрахователите показват значителни промени в изискуемата информация, както и в начина, по който се събират, обработват и оповестяват данните, свързани с нейните аспекти. Изготвянето и подаването на структурирани финансови и нефинансови отчети чрез събиране и комбиниране на данни от множество източници, за вътрешни или външни заинтересовани страни е предизвикателна и отнемаща време задача.

За застрахователите съдържанието и структурата на данните, събрани от продукти, портфейли и бизнес единици в подкрепа на отчитането по МСФО 17 Застрахователни договори, се променят значително. Това изисква промени в системите за финансова консолидация и отчетност на застрахователите. Промените във финансовите им отчети и оповестяванията ще повлияят и на индивидуалния им сметкоплан както на ниво група, така и на ниво бизнес единица.

2.1.2. Предизвикателства, свързани с качеството на информацията за отчитане на устойчивостта

Естеството на застрахователите, като бизнес единица и институционален инвеститор, предполага те да бъдат както производители, така и потребители на тези данни.

Недостигът на подходящи, сравними, надеждни и удобни за потребителя данни е голямо предизвикателство, което ограничава разбирането на потенциалните въздействия на ESG рисковете върху представянето на финансовите активи.

Много организации са **ограничени в интегрирането на технологиите** в събирането и отчитането на данни за устойчивостта. Дигиталните инструменти и

платформи на големите застрахователни дружества подобряват събирането, анализа и отчитането на данни, докато по-малките застрахователи все още разчитат на морално остарели или ръчни процеси, изработвани най-вече в таблици в Excel. Липсата на инвестиции в усъвършенствани системи за управление на данни възпрепятства ефикасността и ефективността на отчитането на устойчивостта.

Ограничено участие на заинтересованите страни се отразява пряко не само върху качеството на доклада за устойчивост, но и върху цялостната оценка на рисковете, тъй като при липса на връзка и взаимоотношения със заинтересованите страни, застрахователят не може да има ясен поглед върху това, кои в действителност са най-съществените за него тема и рискове.

Проблеми при събирането и използването на данните за оценка на риска за устойчивост.

Като се има предвид, че ESG рисковете могат да засегнат различни категории финансов риск, те могат да повлияят на финансовото състояние на застрахователите по множество начини. В основата на оценката на рисковете стои въпроса за информационното обезпечаване и групиране. Интеграцията на данните за оценка на риска, както и интегрирането на самите рискове в бизнес стратегията също е обект на използване на информационни решения.

2.1.3. Проблеми при събирането и използването на информация за оценка на риска за устойчивост

Едно от най-сериозните предизвикателства във връзка с отчитането на устойчивостта, не само пред застрахователите, но и за всички компании, попадащи в обхвата на CSRD е задължителното отчитане на въглеродните емисии и свързаното с него събиране на данни за отчитане на парниковите газове по трите обхвата. Преди създаването на стратегията си за намаляване на емисиите, застрахователите трябва да идентифицират източника на различните видове емисии на въглерод и парникови газове, което на практика стои зад подхода на трите обхвата: необходимостта да се класифицират различните емисии по отношение на това къде са генерирани.

Обхват 1 – Преки емисии от източници, притежавани или контролирани от отчетна компания (застраховател). Съкращение, използвано за обхват 1, е „изгаряне“, тъй

като отчита горивото за отопление или хранене на сгради, превозни средства и друго оборудване. Обхват 1 също се отнася до случайни или неорганизиран емисии, произтичащи от течове и разливи на химикали и други подобни.

Обхват 2 – Индиректни емисии, които идват косвено от енергията, закупена и използвана от компанията в сгради и производствени процеси – електричество, пара, отопление, охлаждане и др.

Обхват 3 – Всички емисии, които не са обхванати в обхвати 1 и 2, като например емисии, произтичащи от операции нагоре и надолу по веригата на стойността. Това вероятно ще бъде най-големият дял от емисии на една организация. Те могат да варират от транспортиране, дистрибуция и обработка на продадени продукти до енергията, използвана за отглеждане на земеделски култури и добитък или добив на суровини, закупени от компанията.¹⁴

Предизвикателствата, свързани със събирането и отчитането на данни за устойчивостта, са многобройни и многостранни, вариращи от проблеми с точността на данните до затруднен достъп до данни от външни контрагенти по веригата на стойността. Застрахователите трябва внимателно и поетапно да се справят с тези предизвикателства, за да изготвят смислени, надеждни и приложими отчети за устойчивото си развитие. Значението на устойчивостта продължава да нараства и затова застрахователите ще трябва да инвестират в по-добри системи за управление на данни, да приемат стандартизирани показатели и да интегрират устойчивостта в цялостната си бизнес стратегия, за да предоставят ясен, структуриран, надежден и ефикасен доклад за устойчивост на своите заинтересовани страни.

2.2. Методологични проблеми при осигуряване на финансова информация във финансовите отчети на застрахователите

2.2.1. Методологични решения и подходи при отчитането по МСФО 17 Застрахователни договори

Отчет за финансовото състояние (баланс)

Застрахователите, прилагащи МСФО 17 Застрахователни договори, са длъжни да оповестят въздействието върху баланса на преминаването към МСФО 17 Застрахователни

¹⁴ Carbone 4. (2016). "Carbon Impact Analytics - How to Measure the Contribution of a Portfolio to the Energy and Climate Transition." Достъпно на: <http://www.carbone4.com/wpcontent/uploads/2016/08/CarbonImpactAnalytics.pdf>

договори в първия си набор от финансови отчети.¹⁵ Въздействието се изчислява на „Дата на прехода“, която е „началото на годишния отчетен период, непосредствено предхождащ датата на първоначалното прилагане“.¹⁶ По този начин се дава възможност на застрахователя да предостави сравнителна информация за поне една година в първия си набор от сметки. Следователно, за застрахователя, прилагащ МСФО 17 Застрахователни договори от 1 януари 2023 г., датата на прехода е 1 януари 2022 г.

Оповестяване. МСФО 17 Застрахователни договори изисква от застрахователите да оповестяват в пояснителните приложения към финансовите си отчети информация, която „заедно с информацията, предоставена в отчета за финансовото състояние, отчета(ите) за финансовите резултати от дейността и отчета за паричните потоци, служи на ползвателите на финансовите отчети като основа при оценяването на ефекта, който договорите в обхвата на МСФО 17 Застрахователни договори имат върху финансовото състояние, финансовите резултати и паричните потоци на предприятието.“¹⁷ За постигането на тази цел, застрахователните дружества следва да оповестяват количествена и качествена информация за: Признатите във финансовите им отчети суми за договори, обхванати от МСФО 17; Значимите преценки, както и промените в тях, направени при прилагането на Стандарта; Естеството и степента на рисковете от договори в обхвата на МСФО 17 Застрахователни договори. Съгласно МСФО 17 задълженията на застрахователния бизнес включват най-добра оценка на задълженията (BEL), корекция на риска (RA) и марж на договорната услуга (CSM).

Марж на договорната услуга (CSM) като компонент в актива или пасива, представляващ печалбата, които все още не е заработена за всяка група договори (договорите са групирани по портфолио, доходност и по година на издаване и са разгледани по-долу в настоящото изложение).

Отчетът за печалбите и загубите и другия всеобхватен доход включва новото представяне на приходите и разходите и другия всеобхватен доход. Дружествата могат да

¹⁵ Международен стандарт за финансово отчитане (МСФО) 17 Застрахователни договори. Регламент (ЕС) 2021/2036 на Комисията от 19 ноември 2021 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1126/2008 за приемане на някои международни счетоводни стандарти в съответствие с Регламент (ЕО) № 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета, във връзка с Международен стандарт за финансово отчитане 17

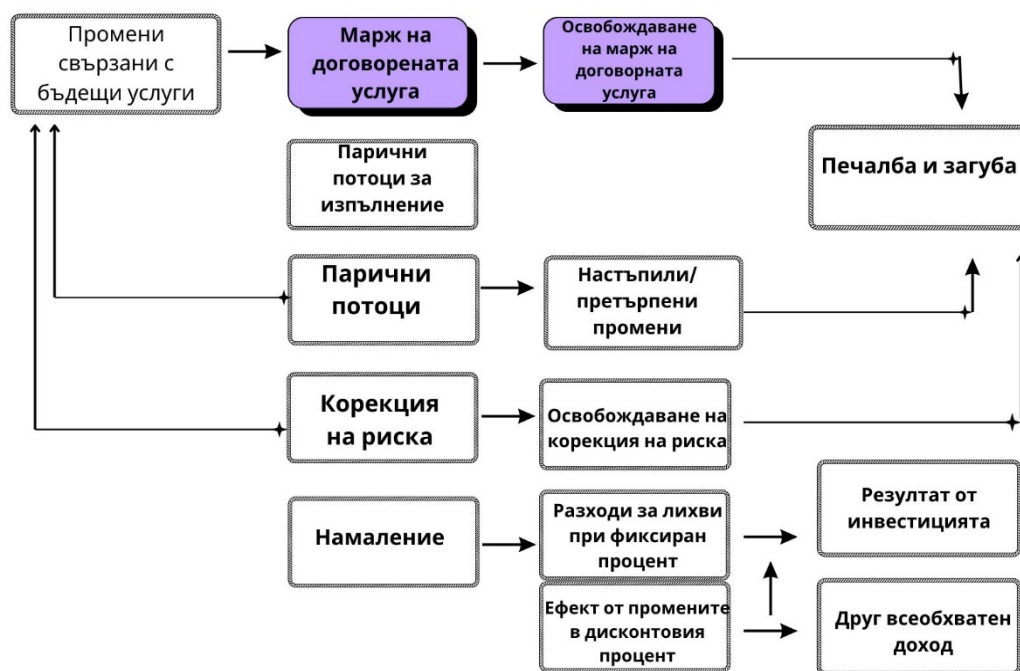
¹⁶ Tucker, G. (2022). IFRS 17: Transition practical issues. Milliman, 06 July, 2022. Достъпно на: <https://ie.milliman.com/en-gb/insight/IFRS17-transition-practical-issues>

¹⁷ МСФО 17 чл. 93.

направят счетоводен избор дали да разделят влиянието на пазарните движения и да ги включат в другия всеобхватен доход вместо в ПЗ, което може да намали променливостта на отчетената печалба или загуба и позволява на застрахователите да управляват променливостта в ПЗ и в другия всеобхватен доход.¹⁸

Новият формат изисква принос от множество заинтересовани страни (актюерски, както и финансови екипи), изисква последователност между всички източници (напр. действителни срещу очаквани парични потоци) и трябва да гарантира, че всички замени и корекции, използвани в баланса, също работят за приходите и разходите.

Фигура 1 илюстрира как промените в стойността на задълженията по застрахователния договор се вливат в маржа на договорената услуга, печалбата или загубата и другия всеобхватен доход.

Фигура 1: Промени в пасивите

Източник: Адаптирано по Tucker, G., Jdn, J., Wood, A. (2022).

¹⁸ Tucker, G., Jdn, J., Wood, A. (2022). IFRS 17 – Key points of focus for a fast implementation. Milliman, 08 August 2022. Достъпно на: <https://ie.milliman.com/en-gb/insight/ifrs-17-key-points-of-focus-for-a-fast-implementation>

Анализът на промяната се използва за определяне на тези потоци към маржа на договорената услуга, печалбата или загубата и другия всеобхватен доход. Така, че за МСФО 17 Застрахователни договори анализът на промяната е повече от просто начин за валидиране на баланса. Той определя отчетената печалба за отчетен период, което означава, че е необходим стабилен и ефективен процес за неговото извършване.

Групиране на договорите – изискуеми данни

Съгласно МСФО 17 Застрахователни договори маржът на договорната услуга и следователно печалбите се изчисляват на агрегирано „групово“ ниво (разчетна единица). Договорите трябва да бъдат групирани по следния начин:

- По портфейл: Договорите, подложени на подобни рискове, трябва да се управляват заедно.
- По доходност: Те трябва да бъдат разделени на обременителни (недоходоносни) и необременителни (доходоносни) договори.
 - Групата необременителни договори ще бъде допълнително разделена на печеливши без значителен риск да станат обременителни и други печеливши договори.
- По година на издаване: Договорите, издадени на повече от една година, не могат да бъдат групирани заедно.

Най-добрата оценка на задълженията, подобно на подхода на Директива Платежоспособност II може да се използва за изчисляване на най-добрите приблизителни парични потоци за МСФО 17 Застрахователни договори, където използваните предположения са *текущата най-добра приблизителна оценка*.¹⁹

2.2.2. Методологични решения и подходи при отчитането по Директива „Платежоспособност II”

Застрахователни (технически) резерви. Директива Платежоспособност II изисква застрахователните (технически) резерви да бъдат изчислени като сбор от най-добрата оценка на задължението и рисков марж за покриване на цената на капитала, който друг застраховател би трябвало да държи, за да поеме задължението. Подходът за най-добра

¹⁹ Tucker, G. (2022). IFRS 17: Transition practical issues. Milliman, 06 July, 2022. Достъпно на: <https://ie.milliman.com/en-gb/insight/IFRS17-transition-practical-issues>

оценка изисква прогнозиране на всички бъдещи парични потоци, с приложено тегло на вероятността, както и всички основни опции и гаранции, заедно с адекватна оценка на съответната настояща стойност. Преценките, включени в изчисляването на застрахователните (технически) резерви, са особено значими поради тяхното въздействие върху размера на отчетената капиталова база на застрахователя (или Собствени средства) и рисковете, присъщи на застрахователните (технически) резерви, които засягат капиталовото изискване за платежоспособност (КИП) на застрахователя.

Капиталово изискване за платежоспособност. Директива Платежоспособност II изисква застрахователите да притежават достатъчно собствени средства, за да покрият подходящо капиталово изискване за платежоспособност, което отразява в по-голяма степен конкретния профил на рисковете на застрахователя, отколкото при много настоящи режими. Директивата предоставя възможност на застрахователите да изберат дали да използват „Стандартната формула“ на предписанията и изчислителните параметри за изчисляването на техния КИП или да използват свои собствени вътрешни модели за изчисляване (след одобрение от надзорния орган).

Собствена оценка на риска и платежоспособността (ORSA). Въвеждането на процеса за собствена оценка на риска и платежоспособността (ORSA) и свързаните с него отчети е ключова част от рамката за управление на риска, въведена от директивата. Той обхваща не само текущия рисков профил и договореностите за управление, но и как те могат да се променят в бъдеще, в светлината на търговските и стратегическите намерения на застрахователя и естеството на поетите рискове.

Разбирането на развитието на баланса на застрахователя изисква технически опит в моделирането, както и задълбочено разбиране на риска и други влияния върху застрахователните парични потоци. Идентифицирането на екстремните сценарии, както и целият процес на обратното стрес тестване (където се започва с въздействието и се работи обратно към това, което потенциално може да го причини), изисква креативност, както и технически опит и преценка.

Интегриране на рисковете за устойчивостта в Директивата Платежоспособност II. Рамката изисква от застрахователите да интегрират рисковете от изменението на климата в своята система за управление, система за управление на риска и ORSA, в съответствие с регламента. Съгласно Директивата Платежоспособност II,

рисковете за устойчивостта са обхванати имплицитно и релевантни както за изискванията на стълб II, така и за стълб I.

2.3. Методични предизвикателства при представяне на нефинансовата информация във финансовите отчети на застрахователите

2.3.1. Предизвикателства пред застрахователите, свързани с докладването на тяхната устойчивост в изпълнение на нормативите и стандартите

Отчитането на устойчивостта предизвиква застрахователите да се ориентират в разгледания в първа глава **разнообразен набор от стандарти за отчитане**, като Глобалната инициатива за отчитане (GRI), Съвета за счетоводни стандарти за устойчивост (SASB), МСФО (IFRS) а Европейските стандарти за отчитане на устойчивостта (ESRS). Тези рамки предлагат ценни насоки, но липсата на съответствие между тях усложнява способността на застрахователите да изготвят отчети, които са последователни, сравними и полезни за заинтересовани страни като инвеститори. Фрагментацията често води до избиране на рамки за отчитане въз основа на регионални разпоредби или предпочитания на заинтересованите страни, а не на набор от общоприети принципи. В резултат на това се появяват значителни вариации в начина, по който се измерва и съобщава ефективността на ESG факторите, което възпрепятства ефективния бенчмаркинг и затруднява заинтересованите страни да сравняват данни между компаниите.

Правилата и форматите за отчитане на устойчивостта не са еднакви в целия свят. Различните региони и държави имат свои изисквания за докладване, създавайки **фрагментирана регулаторна среда**. За мултинационалните застрахователни компании това означава навигиране в сложна мрежа от местни закони и насоки, което често води до множество версии на един и същ отчет, пригоден да отговори на различните регионални изисквания.

Регламентите на CSRD/ESRS включват **подробни качествени и количествени KPI** в десет категории, обхващащи всички измерения на ESG – например изменение на климата, замърсяване и биоразнообразие за „E“, работници във веригата на стойността за „S“ и бизнес поведение за "G". Типовете KPI, които застрахователите трябва да представят във всички измерения, следват определен модел - включително описания на политики, цели, планове за действие, планове за преход и потенциално финансово

въздействие. Делът на количествените или качествените КРІ за всяка тематична категория варира и зависи от вида на необходимата информация. Разработването на такива показатели за всяка от сферите, както и събирането на необходимите за тях данни се оказва сериозен методологичен проблем за застрахователите, особено на този ранен етап от прилагането.

2.3.2. Ефективност на двойната същественост

Една от водещите теми, когато се изследват предизвикателствата пред отчитането на устойчивостта от застрахователите е **ефективността на двойната същественост**. Оценката на съществеността на въздействието и финансовата същественост са взаимосвързани и следва да се вземе предвид независимостта между тези две измерения. Както беше подчертано в първа глава, докладването за устойчивост е включено в доклада за управлението, който придружава финансовите отчети на застрахователите. Следователно съществува пряка връзка и необходимост от последователност между доклада за управлението и финансовите отчети. Застрахователите трябва да проследят дали някой от въпросите за устойчивостта, идентифицирани в техните доклади за устойчивост, оказва влияние върху допусканията, използвани при изготвянето на някои части от финансовите отчет. Например, рискът от прехода, произтичащ от изменението на климата, може да повлияе на оценките на активите. Физическите рискови фактори могат да повлияят на оценката на застрахователните задължения.

Основният проблем, свързан с прилагането на концепцията за финансова същественост към оповестяванията на устойчивостта е, че наборът от съответните лица, вземащи решения, е по-широк. Темите за устойчивостта представляват интерес за широк кръг заинтересовани страни, не само за инвеститори. От тази гледна точка определянето и оценката на съществеността на свързаните с нея оповестявания е по-трудно, особено при широкият обхват на стандартите, който включва докладване на въздействията на компаниите както върху околната среда, така и върху обществото.

2.3.3. Предизвикателства пред застрахователите, свързани с ролята им на институционален инвеститор

В качеството на институционален инвеститор, застрахователите трябва не само да бъдат подготвени за спазването на изискванията и стандартите за отчитането на устойчивостта на своя бизнес, но и да се съобразяват с регулациите и инициативите от гледна точка на естеството на своя инвестиционен характер.

Освен съобразяването с разгледаните в първа глава регулации, застрахователите могат да бъдат участници в инициативи, свързани с устойчивостта, които също изискват спазването на определени принципи. Специално разработени за застрахователната индустрия например са Принципите за устойчиво застраховане (PSI). Основната концепция на принципите за устойчиво застраховане има за цел „намаление на риска, разработване на иновативни решения, подобряване на бизнес ефективността и допринасяне за екологична, социална и икономическа устойчивост“.²⁰

От голямо значение в инвестиционния контекст за застрахователната индустрия и посочени от PSI са шестте подкрепени от ООН Принципа за отговорно инвестиране (UNPRI),²¹ които определят термина *отговорна инвестиция* като „стратегия и практика за включване на ESG фактори в инвестиционни решения и собствените активи“.²² През 2023 г. застрахователните дружества представляват над 20% от подписалите Принципите за устойчиво инвестиране институции, което означава, че самите те поемат ангажимент за оповестяване на повече от нормативно изискуемата информация в редовните си отчети.

В качеството си на институционален инвеститор, застрахователите са изправени и пред предизвикателството на ползвател на информацията от отчети за устойчивост на други контрагенти. От тук следва и необходимото условие за изграждането на административен капацитет, свързан с тази им роля.

От инвестиционна гледна точка, особено важни за сектора са и разгледаните в първа глава регулации относно отчитането на рисковете и възможностите за устойчивост, включени в Директива Платежоспособност II, както и „Регламент (ЕС) 2019/2088“ относно изискванията за оповестяване, свързани с устойчивостта в сектора на финансовите услуги (SFDR). Регламентът изисква от участниците на финансовите пазари

²⁰ UNEP FI Principles for Sustainable Insurance (2012). Достъпно на: <https://www.unepfi.org/insurance/insurance/the-principles/>

²¹ UN Principles for Responsible Investment Достъпно на: [What are the Principles for Responsible Investment? | PRI Web Page | PRI](#)

²² PRI (2023) An Introduction to Responsible Investment.

и финансовите съветници да разкриват информацията относно отчитането на рисковете за устойчивост в процеса на инвестиция (решение) или застрахователен съвет, както и на ниво продукт (Таблица 14).

Разглеждайки характера на задължителните оповестявания става ясно, че застрахователите трябва да съобразят изискванията на регламента в собствената си отчетност от една страна, но и да бъдат ползватели на оповестяванията на други компании с цел оценка на инвестиционните възможности и цели.

Таблица 2. Задължителни оповестявания по SFDR

Чл. от SFDR	Задължителни оповестявания	
Чл.3	На ниво субект	Интегриране на рисковете за устойчивостта в политиките за управление на риска
Чл.4		Основни неблагоприятни въздействия на инвестирането върху факторите за устойчивост
Чл.5		Съгласуваност на политиката за възнаграждения с интегрирането на рисковете за устойчивост
Чл.6	На ниво финансов продукт	Интегриране на рисковете за устойчивост в инвестиционни и консултантски дейности
Чл.7		Основни неблагоприятни въздействия на инвестициите върху факторите за устойчивост (на ниво продукт)
Чл.8		Информация за продукти с ESG характеристики (преддоговорна фаза) – чл.8
Чл.9		Информация за продукти с цели за устойчивост (преддоговорна фаза) – чл.9
Чл.10		Информация за ESG продукти на страниците (чл.8 и чл.9)
Чл.11		Информация за ESG продукти в периодичните доклади (чл.8 и чл.9)

Източник: Адаптирано по ИДЕС (Сертифициращо обучение за придобиване на квалификация на регистриран одитор по устойчивостта, 07.11.2024 г.)

Освен регламентиране на задължителните оповестявания, регулаторът е поставил и конкретни принципи на оповестяване на изискуемата информация, според характера на задължената страна.

2.4. Модели за счетоводно отчитане на устойчивостта

В счетоводната теория и практика съвсем от скоро се налага счетоводно да се отчитат трите аспекта на устойчивостта от застрахователите. Създадената от застрахователите финансова информация за направените от тях екологични, социални и управленски разходи, свързани с устойчивостта трябва да бъде оповестена на лицевата страна на финансовите им отчети.

Според нас за отчитане на екологичния и управленския аспект могат да се прилагат и следните два модела:

1) Счетоводен модел за отчитане на екологичния аспект на устойчивостта на застрахователите, при който се отчита придобиването на дълготрайни материални активи, предназначени за подобряване и опазване на околната среда:

При този модел се увеличават Дълготрайните материални активи на застрахователите, предназначени за подобряване и опазване на околната среда от негативни екологични влияния, с конкретна аналитичност: Пречиствателни съоръжения, филтри и инсталации за опазване на водата и въздуха, за сметка на увеличение на техните задължения към Доставчици или за сметка на намаление на Паричните им средства.

Дълготрайните материални активи, предназначени за подобряване и опазване на околната среда от негативни екологични влияния трябва да се отчитат съгласно изискванията на МСС 16 Имоти, машини и съоръжения. Те трябва да отговарят на критериите на старндарта за признаването им като активи в Отчета за финансовото състояние на застрахователя, а именно:

- а) да съществува вероятност застрахователя да получи в бъдеще икономически изгоди, свързани с използването на актива;
- б) цената на придобиване на актива да може надеждно да бъде оценена.

Балансовата стойност на дълготрайните материални активи, предназначени за подобряване и опазване на околната среда трябва да се проверява периодично за обезценка в съответствие с МСФО 36 Обезценка на активи. Според изискванията на този стандарт възстановимата стойност, която се очаква от използването на тези активи за подобряване и опазване на околната среда, не може да превишава балансовата стойност.

2) *Счетоводен модел за отчитане на управленския аспект на устойчивостта на застрахователите, при който се отчита придобиването на дълготрайни нематериални активи, предназначени за предпазване от кибератаки и терористични действия:*

При този модел се увеличават Дълготрайните нематериални активи на застрахователите, предназначени за предпазване на застрахователната им дейност от кибератаки и терористични действия, с конкретна аналитичност: Програмни продукти за предпазване от кибератаки и терористични действия, за сметка на увеличение на техните задължения към Доставчици или за сметка на намаление на Паричните им средства.

Чрез представените счетоводни модели за отчитане на трите аспекта на устойчивостта – екологичен, социален и управленски се постига от застрахователите изискването на Директива CSRD да отчитат корпоративната си устойчивост чрез създаване на финансова информация за ESG-факторите, която да оповестят на лицевата страна на финансовите си отчети. Нефинансовата информация за ESG-рисковете, влияещи върху застрахователния бизнес, застрахователите оповестяват в отчета за устойчивостта.

Изводи и обобщения от втора глава

В резултат от изследването, разработено във втора глава на дисертационния труд, могат да се очертаят следните изводи и обобщения:

Първо, съвременните фундаменти на финансовата и нефинансова отчетност на застрахователите поставят изцяло нови изисквания за събиране и отчитане на информация, които поставят за разрешаване някои важни проблеми. Предизвикателствата, пред които МСФО 17 Застрахователни договори изправя застрахователите могат да се систематизират в: сложност при организирането на данни с високо качество, прозрачност и структурираност на процесите за отчитане за различни цели.

Налице са значителни предизвикателства (методологически проблеми), свързани с изцяло новата рамка за нефинансова отчетност на застрахователите, които се изразяват в: качество, пълнота, групиране на информацията; наличие на интегрирани информационни системи; недостиг на подходяща, сравнима, надеждна и достоверна информация за потребителя; ограничено участие на заинтересованите страни. Идентифицирани са и

проблеми при събирането и използването на информация за оценка на риска за устойчивост.

Второ, МСФО 17 Застрахователни договори изисква от застрахователите оповестяване на информация, която служи на заинтересованите страни като основа при оценяването на ефекта, който договорите в обхвата на МСФО 17 имат върху финансовото състояние, финансовите резултати и паричните потоци на застрахователя. Разгледани са и други промени като промени в оценката на задълженията: съгласно МСФО 17 Застрахователни договори задълженията на застрахователя включват най-добрата оценка на задълженията (BEL), корекция на риска (RA) и марж на договорната услуга (CSM). Изцяло ново изискване е и групирането на застрахователните договори. С МСФО 17 Застрахователни договори се въвеждат нови подходи за измерване; допускания за най-добрата оценка на задълженията; методи за изчисляване на корекцията на риска.

По отношение на рамката на Директива „Платежоспособност II” са разгледани: промените в изчисленията на застрахователните (технически) резерви като сбор от най-добрата оценка на задължението и рисков марж за покриване на цената на капитала, който друг застраховател би трябвало да държи, за да поеме задължението. Обръща се внимание и на: капиталовото изискване за платежоспособност; интегрирането на рисковете за устойчивостта в Собствена оценка на риска и платежоспособността (ORSA) в трите стълба на рамката. Тук е проследено интегрирането на климатичните рискове в рамката за оповестяване на застрахователите, което е и една от основите за последващото надграждане на регулаторната рамка за нефинансова отчетност в ЕС.

Трето, във втора глава са идентифицирани и основните предизвикателства пред застрахователите, свързани с отчитането на тяхната устойчивост. Някои от тях са свързани с изпълнението на изискванията за отчитане по разнообразен набор от стандарти в различни юрисдикции (GRI, SRSD, SASB, IFRS), други с фрагментираната регулаторна среда, а трети с множеството количествени и качествени показатели за отчитане в обхвата на екологичните, социалните и управленските фактори на устойчивостта и изискването за изразяване на ограничена увереност от трета страна.

Друго сериозно предизвикателство пред застрахователите е изискването за двойна оценка на съществеността. Застрахователите трябва да извършат оценка на съществеността, за да идентифицират въпросите, свързани с устойчивостта, за които

трябва да докладват. Ефективната оценка на съществеността ще подобри качеството на отчета, позволявайки на застрахователя да се съсредоточи върху тези области, които са най-подходящи за заинтересованите страни и да помогне за намаляване на бъдещите усилия за докладване. На практика, концепцията съчетава двете перспективи: Финансовата същественост предоставя перспектива отвън-навътре за въздействието на проблемите на устойчивостта върху представянето, позицията и развитието на застрахователя. Съществеността на въздействието предоставя перспективата отвътре-навън за въздействието на дейността на застрахователя върху хората и околната среда. В CSRD се уточнява, че предприятията, в т.ч. и застрахователите следва да разглеждат всяка гледна точка на устойчивостта и следва да разкриват информация, която е съществена и от двете гледни точки, както и информация, която е съществена само от една гледна точка.

Четвърто, изследването очертава и някои важни предизвикателства пред застрахователите, свързани с ролята им на институционален инвеститор и генератор на промяната към устойчивост. В тази си роля застрахователите трябва да вземат предвид не само въздействието на своите операции във веригата на стойността, но и да идентифицират къде може да има съответни рискове и възможности, свързани с техните застрахователни и инвестиционни портфейли. Те трябва да извършат подробен анализ на пропуските, за да разберат каква информация, процеси, системи, технологии, контроли, ресурси и организация са необходими, доколко съществуваща инфраструктура може да бъде използвана и какво трябва да бъде проектирано и изградено (или закупено и персонализирано), за да могат да предоставят отчетите си за устойчивостта по ефективен начин. Те трябва да имат административния капацитет, за да се ориентират в изискванията за устойчиво финансиране по силата на Регламента за Таксономията, а също така и за изискванията за отчитане на устойчиви финанси по силата на SFDR, съобразени на ниво продукт и на ниво инвестиционен съвет.

Пето, в изследването са представени модели за счетоводно отчитане на трите аспекта на устойчивостта – екологичен, социален и управленски. Предложени са от автора два нови модела за счетоводно отчитане на екологичния и управленския аспект на устойчивостта от застрахователите. Моделите са универсални и могат да бъдат използвани както от финансовите предприятия, в т.ч. и застрахователите, така и от нефинансовите предприятия.

ТРЕТА ГЛАВА

МОДЕЛ ЗА ОТЧИТАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛИТЕ

Трета глава има следната структура и съдържание:

3.1. Характеристика на предложения модел „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите”

Разработеният за целите на настоящото изследване модел „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“ обхваща не само процесите по отчитане, но представлява цялостна, насочваща рамка за предприемане на последователни действия, които да допринесат за ефективност на отчетността. Моделът представлява своеобразно ръководство за пътя, по който трябва да преминат застрахователите – от самооценката до отчитането на данните в доклада за устойчивост.

Изготвянето на отчета за устойчивостта е само един аспект от цялостната трансформация, която трябва да настъпи в застрахователния бизнес. За да могат да отговорят на всички регулаторни изисквания и да покрият съответните стандарти за устойчивост, е целесъобразно застрахователите да разработят план за целево състояние, който отговаря на следните ключови въпроси:

- Кои показатели искат да докладват външно, за да разкажат своята история за устойчивост и кои от тях считат за техни ключови показатели за ефективност?
- Имат ли подходящи и последователни дефиниции и установено управление, за да поддържат бъдещите промени в тях?
- Какъв оперативен модел трябва да има в подкрепа на това отчитане, включително разглеждане на роли и отговорности, структури като центрове за върхови постижения и/или споделени услуги?
- Какви са широките данни и системни решения, необходими за предоставяне на отчитането на тези показатели както вътрешно, така и външно?
- Има ли въведена рамка за контрол върху нефинансовото им отчитане и каква гаранция (вътрешна и външна) е необходима за тези показатели?

- Каква е изискуемата вътрешна информация за управлението, за да се проследи напредъка спрямо прогнозите и каква е необходимата честота за нейното актуализиране във всеки аспект на E, S & G?

Тези и други въпроси, които засягат нефинансовата отчетност на застрахователите, са обхванати в шестте етапа на модела. (Вж. Фигура 6) Поради широкия обхват на различните регулативни изисквания пред застрахователите, настоящият модел е фокусиран върху отчитането на устойчивостта по изискванията на Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост (CSRD) и Европейските стандарти за отчитане на устойчивостта (ESRS).

Етап 1: Преглед на бизнес модела – анализ и самооценка

Въпреки, че темата на настоящото изследване е свързана с докладването на устойчивостта, не трябва да се пропуска да се отбележи, че от тук - нататък устойчивостта на застрахователите ще влияе пряко върху техния пазарен дял, както и върху финансовите им резултати. Поради тази причина в модела са включени не само стъпките по пътя на практическата реализация на отчета за устойчивостта на застрахователите, но и неговите ефективност и ефикасност за целите на развитието на застрахователя, както и за целите на неговите заинтересовани страни.

За целите на ефективното и качествено докладване на информацията за устойчивостта, преди стартирането на процеса по отчетност е целесъобразно извършването на задълбочен анализ и самооценка на бизнес модела на застрахователя. По-големите застрахователи, които работят в глобален мащаб вече са преминали през този етап, но по-малките местни и регионални застрахователи, които нямат източник, от който да черпят насоки и идеи в лицето на глобалния хъб на компанията-майка, ще трябва да се изправят пред предизвикателството да направят цялостен преглед на своите стратегии, модели, продукти и т.н., за да могат да ги адаптират към тази съвсем нова пазарна и регулаторна среда.

На първо място, застрахователят трябва да преразгледа своя бизнес модел, включвайки въпроси като:

- Какъв е начинът по който дружеството прави бизнес?
- Къде и как носи стойност?

- Устойчив ли е неговият модел с оглед на съвременната бизнес среда?
- Има ли цели и стратегия за устойчивост?

Отговорът на тези въпроси ще подпомогне оформянето на ясна визия за настоящето състояние и бъдещите действия. Силно вероятно е за по-малките застрахователи резултатът да покаже необходимост от промяна в модела. В тези случаи е нужно да се преразгледат възможностите за изграждане на нов, по-устойчив бизнес модел.

Етап 2: Стратегии

Преди докладването на данните е необходимо своевременно внедряване на вътрешните стратегии и политики за устойчивост, за да имат застрахователите готовност да предоставят изискуемите данни на заинтересованите страни.

Заинтересованите страни изискват надеждни устойчиви политики, които засягат както служителите на застрахователя, така и неговите инвеститори, които искат да направят анализ на риска с оглед на устойчивостта. Заинтересованите страни искат да знаят какви са 1) потенциалните рискове и 2) възможностите, произтичащи от новите регулации и цялостната промяна в начина, по който ще се прави бизнес от тук нататък (гъвкавост на бизнес модела), както и как управлението на дружеството смята да неутрализира първите и да се възползва от вторите. Това ниво на прозрачност ще помогне на гражданските организации, клиентите и акционерите да имат по-ясна представа къде стои застрахователят в рамките на ESG рейтингите, намаляването на емисиите, опазване на биоразнообразието или какъв е напредъкът му по отношение на внедрените политики за равни възможности за труд или повишаване на благосъстоянието на служителите и/или общността.

Поради тези и много други причини, регулациите на CSRD/ESRS изискват създаване на политики и отчетност на данни в области като:

- отчитане на въглеродните емисии
- екологични и климатични въпроси
- социални въпроси и благополучие на служителите
- зачитане на човешките права
- борба с корупцията и подкупите

- разнообразие в бордовете на компаниите (по отношение на възраст, пол, заплащане, образование и професионален опит)
- редица други въпроси, които ще бъдат разгледани по-долу при представянето на съдържанието на отчета за устойчивостта.

На този етап, застрахователят трябва да отговори на първо място на въпроса дали има или няма разработени политики в отделните области на устойчивостта, след което да премине към създаването и обучението на екипа по устойчивост. Този екип, впоследствие ще анализира съществуващите и ще синхронизира създаването на новите политики.

Етап 3: Създаване и обучение на екип по устойчивост

Този етап, макар и често пренебрегван е основата, върху която се гради цялата политика по управлението и отчитането на устойчивостта на застрахователя. Естеството на бизнеса на застрахователите поставя пред тях обществените очаквания да влязат в ролята си на генератор на промяната към устойчивост, особено що се отнася до управленския и социалния ѝ аспект. Поради тази причина един от първите етапи в модела е създаването и обучението на екип по устойчивост.

В екипа следва да се включат служители от различни отдели в застрахователното дружество: финанси и счетоводство; актюери, подписвачи на полици, застрахователни агенти, човешки ресурси и др. Само по този начин ще се постигне синхронизиране и интегритет, с цел обективизиране на оценката на актуалното състояние на стратегията и политиките и създаването на последователни и целенасочени нови политики за устойчивост.

След сформирането на екип, той трябва да премине през необходимите обучения, за да придобие необходимите знания и умения по въпросите за управление и отчитане на устойчивостта, която от тук - нататък става толкова важна, колкото и финансовата отчетност.

Етап 4: Конкретни цели и показатели, свързани с устойчивостта

Застрахователите трябва да балансират необходимостта от прилагане на устойчиви практики с необходимостта да останат конкурентоспособни и да отговорят на очакванията на своите клиенти. Това включва разработване на нови застрахователни продукти и

услуги, които не само да отговарят на ESG стандартите, но и да се търсят на застрахователния пазар, който е все по-чувствителен към проблемите на устойчивостта.

Насърчаването на устойчивостта в застраховането не е свързано само със спазването на регулаторните промени и управлението на риска; то също така включва капитализиране на нови възможности. Застрахователите като институционални инвеститори могат да привличат повече устойчиви инвестиции, да повишат своя рейтинг, вследствие на което да се повиши и търсенето на техните продукти. Застрахователите като финансови посредници и мениджъри на риска имат уникалната способност да стимулират и поддържат устойчиви практики в различни индустрии и сектори.

В настоящия модел се предлагат ключови стратегически цели, които представят структуриран подход за вграждане на устойчивост във всеки етап от веригата на стойността на застрахователите, заедно с ключови показатели за тяхното изпълнение, за да се приведат в съответствие с целите за устойчивост по-широк кръг от заинтересовани страни.

Таблица 16. Цели и показатели за измерване на устойчивостта на застрахователите

Разработване на застрахователни продукти	Управление на риска	Подписвачество	Управление
<p>Цели:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Застрахователно покритие за зелени продукти - Включване на мерки за зелена политика - Поддръжка на искове за устойчив преход - Приоритизиране 	<p>Цели:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Интегриране на устойчивостта в управлението и анализа на риска - Преглед на глобалните рискови цели - Мониторинг и докладване на риска - Мониторинг на 	<p>Цели:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ESG Дю дилиджънс в текущите застрахователни портфейли - Включване на устойчивостта в оценката на риска, като се използват съответните 	<p>Цели:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Разработване на програма за устойчиво развитие - Установяване на стойностите на базовите показатели - Определяне на значимите цели и свързани с тях действия

на области на действие с голямо въздействие, като Net Zero прогресия	външната среда	исторически данни - Предоставяне на ESG експертиза и застрахователни решения, покриващи външните разходи на клиента	- Измерване на напредъка, установяване на отклоненията от програмата за устойчиво развитие и тяхното докладване
Ключови показатели: - Дял на продукта, прегледан и актуализиран въз основа на най-новите ESG стандарти - Дял на премии от устойчиви продукти - Брой клиенти, участващи в програми, свързани с устойчивост или ESG	Ключови показатели: - Дял на политиките, които са прегледани и актуализирани, с цел отразяване на проблемите на ESG - Брой и видове ESG фактори, включени в сценариите ORSA - Дял на ESG рисковете, включени в прегледа за излагане на риск	Ключови показатели: - Брой регистрирани ESG рискове - Съкращаване на времето за предлагане на устойчиви спрямо класически застрахователни продукти - Коефициент на ефективност на устойчиви спрямо класически застрахователни продукти	Ключови показатели: - Намаляване на емисиите на ПГ, падащи се на един служител - Дял на доставчиците на услуги, свързани с ESG факторите - Дял на извършените дейности за прилагане на ESG факторите в управлението на дейността на застрахователите

Източник: Авторова систематизация

Етап 5: Събиране и управление на данни за целите на отчитането

Събирането и управлението на данните, свързани с устойчивостта е голямо предизвикателство не само за застрахователите, но за целия корпоративен свят. Самият ESG обхват предполага голямо разнообразие от информация, събрана от множество източници. Тя идва в много различни формати, структурирани и неструктурирани и в много области, включително климат/въглерод, клиенти, служители, засегнати общности и др. Широкият обхват на изисквания към докладваната информация, предполагат и съвсем нов подход към нейното събиране, както и към контрола над нейното качество.

На този етап се документират процесите по контрол над събирането на информация по трите аспекта на устойчивостта. Документацията трябва да обхваща изискванията за качество, периодичност на събирането, отговорности, източници и системи, посредством които се събира и обработва информацията. В модела се предлага информация и се посочват нейните източници на произход, както и системите от и в които следва да се събира и управлява. В таблица 17 са систематизирани източниците на информация за устойчивостта и нейното управление. Тази информация може да бъде събрана и обработена от използваните от застрахователите електронни, интегрирани, облачни и други системи или ръчно събрана чрез анкетни проучвания на хартиен носител. Ръчното събиране на информация е трудоемко, свързано е със субективния човешки фактор от допускане на грешки и тълкуване на данни. Могат да възникнат технически проблеми с форматирането на данните и тяхната обработка, както и забавяне на получаване на резултатите във времето.

Таблица 17. Източници на информация за устойчивостта и нейното управление

Източници на информация	Направление	Събиране и управление
1. Вътрешни	Финанси, климат, околна среда, клиенти, служители, рискове, управление	Информацията от ERP/CRM/HR/SCM/ Risk и други системи на застрахователя са надежден източник и следва да бъдат разширени и интегрирани с изискванията за целите на отчитането на устойчивостта.
2. Външни	Климат, околна	Целесъобразно е застрахователите да

2.1. Трети страни	среда, клиенти	систематизират получената информация от външни източници (трети страни) с цел нейното използване при анализа и оценката на ESG факторите на устойчивостта, защото тя представлява интерес за заинтересованите страни и е обект на външни оценки и удостоверяване.
2.2. Доставчици на активи и услуги	Климат, околна среда, служители по веригата на доставки	Застрахователите могат да получат информация за емисиите на ПГ и за служителите по веригата на стойността от своите доставчици като използват портали за проучвания, електронни счетоводни документи, интегрирани системи за управление на веригата за доставки или информация от трети страни.
2.3. Дружества от инвестиционния портфейл на застрахователите	Финанси, климат, околна среда, клиенти, служители, рискове, управление	Застрахователите събират информация за ESG факторите на устойчивостта от дружествата, в които са инвестирали собствени средства, което изисква използване на интегрирани системи.

Източник: Авторова систематизация

Етап 6: Докладване на устойчивостта

Този етап на модела включва задължителните елементи за оповестяване, които трябва да се включат в съдържанието на отчета за устойчивостта по изискванията на CSRD и ESRS. На първо място, задължително описание на бизнес модела и стратегията за отчитане на устойчивостта на застрахователите, заедно с идентифициране на рисковете и с възможностите за тяхното преодоляване. На второ място, задължително описание на

веригата на стойността, по смисъла на дефиницията по ESRS,²³ в следствие на което застрахователите следва да оповестят информация за цялото си портфолио.

В таблица 18 са систематизирани изискванията, рисковете и възможностите за преодоляване на тези рискове при формиране на бизнес модел и стратегия за отчитане на устойчивостта на застрахователите и на веригата на стойността.

Таблица 18. Бизнес модел и стратегия за отчитане на устойчивостта на застрахователите и веригата на стойността

Изисквания	Рискове	Възможности за преодоляване
1. Изготвяне и представяне на планове и действия за преход към устойчива и неутрална икономика и свързаните с тях финансови и инвестиционни планове.	- риск от визионерство	- промяна във визията за бъдещото развитие
2. Гарантиране, че бизнес моделът и стратегията на застрахователите са съвместими с прехода към устойчива икономика и с ограничаване на глобалното затопляне до 1,5°C в съответствие с Парижкото	- идентифицирани рискове на устойчивостта	- конкретни промени в стратегията, отговарящи на рисковете на устойчивостта

²³ „Веригата на стойността е пълната гама от дейности, ресурси и взаимоотношения, свързани с бизнес модела(ите) на компанията и външната среда, в която тя работи. Веригата на стойността включва дейностите, ресурсите и взаимоотношенията, които компанията използва и на които разчита, за да произвежда своите продукти или услуги от концепцията през доставката, потреблението и края на живота“.

споразумение. 3. Гаранции за постигане на неутралност по отношение на климата до 2050 г.	- екологични рискове	- конкретно разписани планове; - предприети конкретни действия; - заявени бъдещи действия
4. Представяне на възможностите по въпросите на устойчивостта, които стоят пред застрахователите	- екологични рискове - социални рискове -управленски рискове	- разработване на нови пазари - разработване на устойчиви застрахователни продукти
5. Гъвкавост на бизнес модела и на стратегията на застрахователите по въпросите на устойчивостта	- риск от неспазване на регулации - риск от прекомерни регулации	- конкретно разписани планове; - предприети конкретни действия; - заявени бъдещи действия;
6. Описание на начина, по който бизнес моделът и стратегията на застрахователите кореспондират с интересите на заинтересованите страни по въпросите на устойчивостта	- риск от валидиране на значимостта - риск от несъответствие на интересите на застрахователите и на заинтересо- ваните страни	- списък на заинтересованите страни/ общности; - матрица на съществените теми; - анкетни карти; - тематични въпросници към общността; - статистически данни от резултатите от проучванията сред заинтересованите страни;

7. Описание на начините, по които стратегията на застрахователите по въпросите на устойчивостта се прилага;	- риск от промяна на стратегическите ценности; - риск от промяна на стратегическия фокус;	- разработване на нови, устойчиви застрахователни продукти - развиване на ценностите - декарбонизация
8. Описание на веригата на стойността;	- риск от начина, по който работи бизнеса - риск от пропуск в елементите на веригата на стойността	- описание на процесите; - описание на участниците и ролите им нагоре и надолу по веригата на стойността.

Източник: Авторова систематизация

На следващо място, застрахователите трябва задължително да включат в отчета за устойчивостта описание на своите цели, свързани с устойчивостта, които да бъдат обвързани с конкретни съществени теми и срокове. (Виж. Таблица 19)

Таблица 19. Цели, свързани с устойчивостта по конкретни теми и срокове

Изисквания	Цели	Срокове
1. Описание на определените от застрахователите цели, свързани с въпросите на устойчивостта	1. Оповестяване на съществените теми	- преминаване на енергия от възобновяеми източници до края на 2027 г. ; - намаляване на емисиите на парникови газове най-малко до 2030 г. и окончателно до 2050 г.
2. Отбелязване на годишния напредък по	2. Оповестяване на постигнатия от	- веднъж годишно

всяка от целите	застрахователите напредък по конкретните теми	
3. Декларация, че целите на застрахователите, свързани с екологичния фактор се основават на убедителни научни доказателства	3. Оповестяване на научни доказателства по екологичните теми	- веднъж годишно

Източник: Авторова систематизация

Описанието на ролята на административните, управителните и надзорните органи по въпросите на устойчивостта е следващият задължителен елемент, който подлежи на включване в доклада за устойчивост. Тази роля показва каква е ангажираността на ръководството с темата за устойчивостта. (Вж. Таблица 20)

Таблица 20. Роля на административните, управителните и надзорните органи по въпросите на устойчивостта

Изисквания	Състав и структура на административните, управителните и надзорните органи	Роля на административните, управителните и надзорните органи
1. Оповестяване ролята на административните, управителните и надзорните органи по въпросите за устойчивостта	- състав на органите: брой мъже и брой жени в тях - структура на органите на управление: относителен дял на мъжете и жените в органите за управление	Оповестяват: - отговорни лица и техните отговорности за отделните аспекти на устойчивостта; - конкретни форми на надзор; - разписани процедури на контрол и надзор и др.

2. Експертни познания на административните, управителните и надзорните органи по въпросите за устойчивостта	Брой членове от съответните органи, притежаващи документ (сертификат) за експертни познания по въпросите за устойчивостта	- състав на административните, управителните и надзорните органи - експертни знания, образование и квалификация; - експертен опит по въпросите за устойчивостта
3. Достъп до информация и възможности за обучение на административните, управителните и надзорните органи по въпросите за устойчивостта	Брой членове от съответните органи, преминали обучения по въпросите за устойчивостта	- членство в експертни организации, свързани с въпросите на устойчивостта; - достъп до обучения и инициативи по въпросите за устойчивостта

Източник: Авторова систематизация

Дружеството следва да опише своите **политики, свързани с устойчивостта** в различните направления и съществени теми. Тук се очаква да се включат екологични, социални и управленски политики, които са ясно и подробно документирани от дружеството.

Описание на начините, по които се извършва **надлежната проверка във връзка с въпросите на устойчивостта** в дружеството изисква конкретика по отношение на: картографиране на процесите и отговорностите; разкриване на действителни или потенциални неблагоприятни въздействия, както от собствените действия, така и по цялата верига на доставките; предприетите действия за тяхното неутрализиране, както и описанието на процеса на вътрешен контрол.

Мненията и интересите на заинтересованите страни, които са изразени като част от ангажираността на застрахователя със заинтересованите страни чрез неговия процес на надлежна проверка, може да са от значение за един или повече аспекти на неговата

стратегия или бизнес модел. Като такива, те могат да повлияят на решенията на предприятието относно бъдещата посока на стратегията или бизнес модела, поради което са съществена част от изискуемата за оповестяване информация.

Когато дружествата описват къде в своята верига на стойността нагоре и/или надолу по веригата са концентрирани **съществени въздействия, рискове и възможности**, застрахователят трябва да вземе предвид: географски райони, съоръжения или видове активи, вложени ресурси, изходи и канали за разпространение. Това оповестяване може да бъде изразено по отношение на едно въздействие, риск или възможност или чрез обобщаване на групи от съществени въздействия, рискове и възможности, когато това предоставя по-подходяща информация и не прикрива съществена информация. За улеснение на потребителите на настоящия модел, в приложенията са систематизирани таблично Въпросите за устойчивостта, обхванати в тематичните ESRS.

Представеният тук модел не претендира за изчерпателност и всеобхватност на всички въпроси и аспекти, свързани с отчитането на устойчивостта на застрахователите, но предоставя систематизирана информация в отделните етапи на модела, които да служат като своеобразна пътна карта за поставяне на основите на ефективен процес по отчитане на устойчивостта.

3.2. Емпирично представяне на модела „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите” и анализ на получените резултати

3.2.1. Описание на изследователския инструментариум

За целите на изследването, моделът е тестван емпирично на българския застрахователен пазар посредством специално разработен за тази цел инструментариум – Анкетна карта за анонимно проучване на готовността на застрахователите спрямо разработения модел **„Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите”**.

Проучването има за цел да установи до каква степен застрахователите са внедрили или имат готовност да работят по елементите на модела като съберат информация от различни заинтересовани лица за проблемите, свързани с отчитането на устойчивостта.

Въпросите в анкетната карта са структурирани в четири раздела, разпределени както следва:

Раздел I Обща информация – този раздел цели да получи подробна информация за профила на застрахователя, на когото заинтересованата страна участва в проучването. В него са включени въпроси, свързани с големината, активите, оборота, застрахователен клон, предприятие-майка, публикуван нефинансов отчет.

С цел обективизиране на споделената информация са включени и въпроси, свързани с профила на самото лице – каква е неговата позиция/роля в застрахователното дружество, образователен ценз, възраст.

Раздел II Умения – този раздел се фокусира върху напредъка на застрахователя по отношение на административния капацитет и степента на подготовка на членовете на екипа за предизвикателствата пред управлението на рисковете, свързани с устойчивостта и въпросите за нейното отчитане.

Раздел III Събиране на данни – този раздел обхваща въпросите, свързани със събирането и контрола над информацията. Тук са включени пет въпроса, свързани с: подхода на застрахователя да събира и докладва нефинансова информация за ESG; постигнатия напредък в създаването на цифрови системи и решения за събиране, изчисляване и консолидиране на нефинансова информация; нивото на контрол над данните, свързани с околната среда, служителите, борбата с корупцията и прането на пари.

Раздел IV Политика за отчитане – този раздел е разделен на две подсекции. В първата секция са включени два въпроса, касаещи: постигнатия от застрахователя напредък в установяването на политики за отчитане на ESG; постигнатия напредък в създаването на конкретни KPI (количествени и качествени), по които да се събира и отчита информацията за нефинансовите рискове.

Втората секция от раздела обхваща таблица с 12 въпроса, които изискват от респондентите да отбележат степента на напредък на застрахователя в областите, които са задължителни елементи на нефинансовия отчет. Дадена е възможност за избор на една от опциите, както следва:

- Не са предприети стъпка
- В процес на планиране

- Начален етап на изпълнение
- Завършено изпълнение (включително тестване)

Анкетирани лица

Анкетирани са лица от различни заинтересовани групи, свързани с отчитането на устойчивостта на застрахователите: оперативни и главни счетоводители; финансови директори; вътрешни и външни одитори; членове на контролни органи и др. Анкетната карта е изпратена до 37 лица, но отговор в рамките на определения срок е получен от 21 лица. Анкетното проучване е проведено чрез електронната платформа на Университета за национално и световно стопанство в периода 15.01.2025 г. - 27.01.2025 г.

3.2.2. Представяне на резултатите от проучването

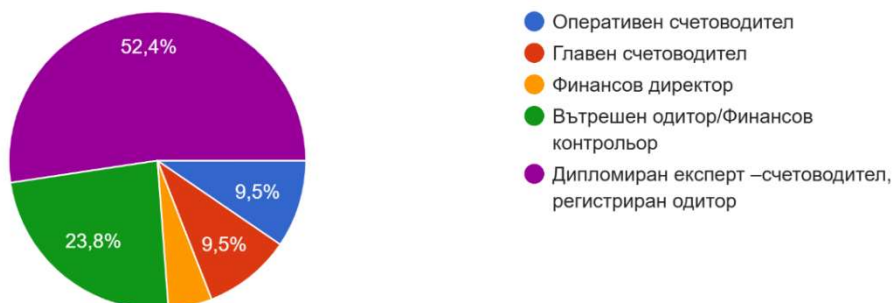
3.2.2.1. Профил на респондентите

С цел възможно най-висока степен на обективизиране на резултатите от проучването, както и за целите на изследването, е представен профила на самите анкетирани лица, които са подбрани според тяхната професия и заемана длъжност/роля в застрахователното дружество. Изпратени са имейли само до определени длъжности: оперативни и главни счетоводители, финансови директори, вътрешни одитори/финансови контролери и дипломирани експерт–счетоводители, регистрирани одитори.

Получените 21 отговора на анкетата са от респонденти, които заемат длъжности, както следва: по-голямата част от участниците (11 души) са дипломирани експерт–счетоводители, регистрирани одитори. На позиция вътрешен одитор/Финансов контролор са петима от респондентите. По двама души са отбелязали, че заемат позиции на оперативен счетоводител и главен счетоводител и един участник е посочил позицията финансов директор.

5. Каква е длъжността, която заемате в застрахователното дружество, в което работите/одитирате?

21 отговора

Фигура 6. Заемана длъжност от респондентите

Източник: Анкетно проучване

По отношение на образованието, най-голям е броят на участниците (12 души), които са магистри по финанси, следвани от други шестима, които са доктори по икономика. Магистър по друга специалност са отбелязали двама от участниците и само един е с бакалавърска степен по счетоводство.

По отношение на възрастта не се регистрират неочаквани резултати. Единадесет от респондентите са на възраст между 41 и 50 годишна възраст, четирима са на възраст между 31 и 40 години. Между 51 и 60 години са трима от респондентите, над 60-годишна възраст са двама, а между 21 и 30 години е само един от участниците.

3.2.2.2. Профил на застрахователните дружества

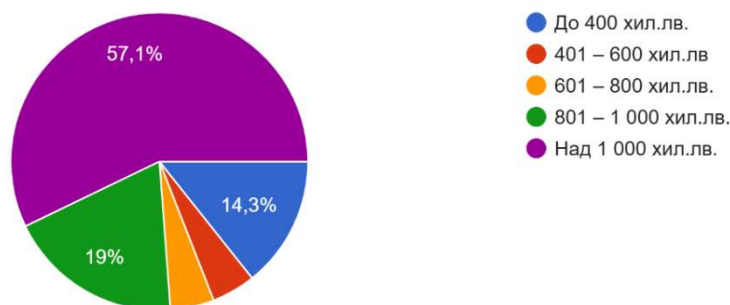
От всички 21 участници в анкетното проучване, само един е отбелязал, че дружеството, в което работи/одитира е в животозастрахователния сектор. Всички останали са общозастрахователни дружества.

С оглед на годината, от която застрахователят трябва да започне да публикува своя отчет за устойчивост по силата на Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост, в анкетното проучване са включени и въпроси, свързани с критериите: обем на приходите; сума на активите; средносписъчен брой на персонала.

Обемът на приходите за 2023 г. е до 400 хил. лв. за три от дружествата. По едно дружество има оборот между 401 и 600 хил.лв., както и между 601 и 800 хил.лв. Други четири дружества са регистрирали оборот между 801 хил.лв. и 1 млн.лв. за 2023 г., а повече от половината от респондентите са с над 1 млн.лв. оборот.

2. Какъв е обемът на приходите за 2023 г. на застрахователното дружество, в което работите/одитирате?

21 отговора

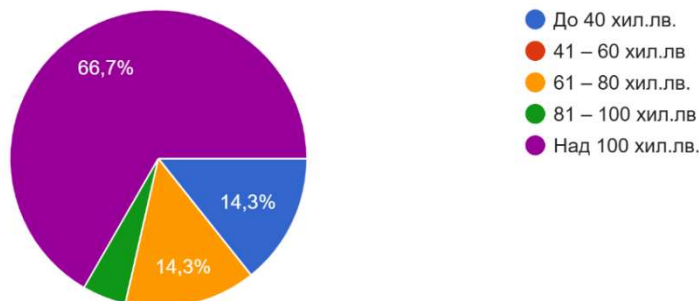
Фигура 10. Обем на приходите за 2023 г.

Източник: Анкетно проучване

Сумата на активите в Отчета за финансовото състояние (Счетоводния баланс) за 2023 г. е следващият критерий, който е включен в анкетната карта. По този критерий, на три от дружествата сумата на активите за 2023 г. е до 40 хил.лв., а на други три е между 61 и 80 хил.лв. Едно дружество е с активи между 81 и 100 хил.лв., а останалите 14 дружества са с над 100 хил.лв.

3. Каква е сумата на активите в Отчета за финансовото състояние (Счетоводния баланс) за 2023 г. на застрахователното дружество, в което работите/одитирате?

21 отговора

Фигура 11. Сума на активите за 2023 г.

Източник: Анкетно проучване

Третият критерий, включен в анкетната карта е **средносписъчният състав на служителите** за 2023 г. Резултатите показват, че най-голям брой дружества са с до 100 души персонал. От 101 до 150 души персонал имат четирима от застрахователите, а от 151 до до 200 души имат други две от дружествата. Средносписъчен състав на служителите между 201 и 250 души има едно застрахователно дружество, а други четири имат над 250 души.

Много важен въпрос при разглеждането на профила на застрахователните дружества в контекста на настоящото изследване е наличието или липсата на **предприятие-майка**. Това е така, поради наличието на разработени и внедрени политики от големите международни застрахователни компании и респективно, честият пример за липсата на информация и посока за местните дружества, които трябва да се ориентират сами и да търсят необходимата информация за нововъдененията в сектора. В тази връзка е интересно да се видят резултатите, които сочат, че единадесет от респондентите са отбелязали, че дружеството, в което работят или одитират няма компания-майка.

Резултатите от проучването показват, че 12 от респондентите са отбелязали, че дружеството, в което работят или одитират има **внедрена CRM/ERP система**. Интересно е да отбележи, че в три от дружествата, които имат компания-майка, все още няма такава

система, но в две дружества, които нямат компания-майка има внедрена система. Извън тези изключения, резултатите сочат, че там, където има компания-майка има и система.

Последният елемент от представянето на профила на застрахователите за целите на настоящото изследване е дали дружеството е публикувало нефинансов отчет през 2023 г. Отговорите на този въпрос дават представа и за броя на дружествата, които към 2023 г. попадат под обхвата на Директивата за отчитане на устойчиви финанси (NFRD). В случая, осем от дружествата са публикували задължителен отчет. Прави впечатление, че един от застрахователите е публикувал доброволен нефинансов отчет, което може да се тълкува като първа крачка в подготовката за следващите години, когато това ще бъде задължително или е по инициатива, за да отговори на изискванията на някоя от заинтересованите страни. Най-голям брой (девет) от респондентите са дали отрицателен отговор, а други четирима са отбелязали, че дружеството, в което работят или одитират е в процес на подготовка на публикуване.

3.2.2.3. Резултати, свързани с екипа и уменията

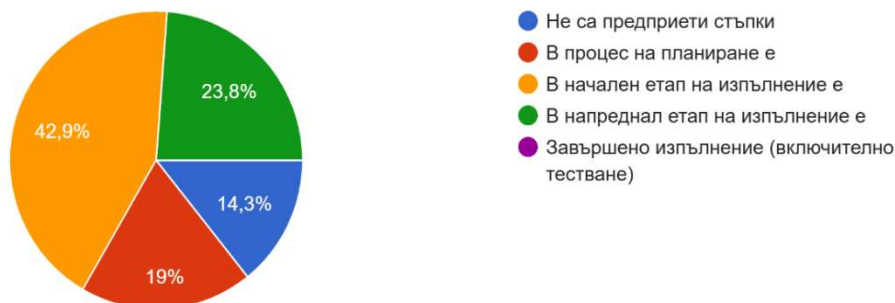
За целите на изследването е целесъобразно да се проучи и напредъкът, който са постигнали застрахователите в създаването на екип за управление на нефинансови ESG рискове и тяхното оповестяване, както и в развиването на знанията и уменията на този екип.

Първият от двата въпроса в тази секция показва, че в напреднал етап на изпълнение в създаването на екип за управление на нефинансови ESG рискове и тяхното оповестяване са само пет от участващите в проучването дружества, а в начален етап на изпълнение са други девет. В процес на планиране са четири дружества, а трима от застрахователите все още не са предприели мерки в тази област.

Тези резултати могат да се определят като притеснителни, имайки предвид кратките срокове, в които голяма част от дружествата трябва да започнат своята нефинансова отчетност. Част от застрахователите, които вече публикуват такъв отчет по силата на NFRD също нямат екип по управление на нефинансови рискове.

11. Какъв напредък е постигнало застрахователното дружество, в което работите/одитирате в създаването на екип за управление на нефинансови ESG рискове и тяхното оповестяване?

21 отговора

Фигура 16. Напредък в изграждането на екип за управление на нефинансови ESG рискове и тяхното оповестяване

Източник: Анкетно проучване

Първият от двата въпроса в тази секция показва, че в напреднал етап на изпълнение в създаването на екип за управление на нефинансови ESG рискове и тяхното оповестяване са само пет от участващите в проучването дружества, а в начален етап на изпълнение са други девет. В процес на планиране са четири дружества, а трима от застрахователите все още не са предприели мерки в тази област.

Вторият въпрос в тази секция засяга напредъка, който е постигнало дружеството в създаването на необходимите знания и умения на екипа по управление и отчитане на устойчивостта. Тук само в едно от дружествата екипът е преминал през необходимите обучения (включително тестване). В 13 от дружествата, обученията се провеждат в момента, в други пет се планира да се проведат такива обучения, а в останалите три не се организират обучения.

Резултатите от този въпрос могат да се интерпретират от две перспективи: първо, тревожно е, че само едно от дружествата е завършило процеса по обучение на екипа по управление на устойчивостта, имайки предвид, че към датата на провеждане на проучването, почти половината от тях попадат в обхвата на NFRD, и повече от половината в обхвата на CSRD. От друга страна, въпреки закъснените реакции, само три от дружествата не са провели или планирали обучения, което означава, че тези, на които със

сигурност им предстои публикуването на отчет за устойчивост, работят по някакъв начин за наваксване на пропуските в знанията и уменията на екипа.

3.2.2.4. Резултати, свързани със събирането на данни

Секцията, свързана със събирането на данни включва пет въпроса, които се фокусират върху подходите, системите и нивото на контрол при събирането на необходимите за нефинансовата отчетност данни.

Първият въпрос е свързан с **подхода на застрахователното дружество за събиране и докладване на нефинансовите данни за ESG**. Резултатите показват, че нито едно от дружествата не е отбелязало опциите: „Създадена е интегрирана система за управление, риск и съответствие, която управлява материални ESG въпроси и предоставя актуализации на ефективността на ръководството“ и „Създадена е специализирана система за управление на отчитане на ESG, която събира необходимите данни от надеждни източници и предоставя анализ на ръководството“. Шестима от респондентите са отбелязали, че в дружеството, в което работят или одитират има създадени специфични системи за събиране на определени ESG данни, като останалите се подготвят в електронни таблици/проучвания от служители. В други пет дружества са създадени специални имейли и електронни таблици от служители, отговорни за събирането на ESG данни. Отговорите на 10 от 21-те участника показват, че в дружествата липсва конкретен подход, което на практика са половината от участниците в проучването.

Следващият въпрос разглежда постигнатия от застрахователното дружество **напредък в създаването на цифрови системи и решения за събиране, изчисляване и консолидиране на нефинансова информация**. Имайки предвид горния резултата, не е изненада, че в нито едно от дружествата няма завършено и тествано изпълнение, и в едва две от тях етапът на изпълнение е напреднал. В начален етап на изпълнение са осем от застрахователите, а в процес на планиране са други десет. В едно от дружествата все още не са предприети стъпки.

По отношение на контрола над информацията за околната среда (за възобновяеми енергийни източници и за енергийна ефективност) резултатите показват, че в нито едно от дружествата все още няма работещи и тествани системи за контрол. Един от респондентите е отбелязал, че в дружеството, в което работи или одитира са налице

официално документирани и внедрени контроли, а други двама са отбелязали, че процесите са официално документирани чрез оперативни процедури. По-голямата част от участниците (13 души) са споделили, че контролите са в процес на планиране, а при останалите пет липсват документация или контрол на процесите по събиране на информация.

В резултат на проведеното изследване, по силата на европейските стандарти за отчитане на устойчивостта (и не само), информацията за емисиите по цялата верига на стойността е един от задължителните елементи за докладване. Това означава, че контролът над нея има задължителен характер, имайки предвид широкия обхват на източниците от които се събира.

15. Какво е нивото на контрол над данните за околната среда (за възобновяеми енергийни източници и за енергийна ефективност) в застр...лното дружество, в което работите/одитирате?
21 отговора

Фигура 20. Ниво на контрол над събирането на информация, свързана с околната среда

Източник: Анкетно проучване

Подобни са и резултатите относно **нивото на контрол над социалната информация** за персонала на застрахователя, където също липсват работещи и тествани системи за контрол. Официално документирани и внедрени контроли има в две от дружествата, а в други четири липсва документация или контрол. По-голямата част от участниците (14 души) са споделили, че контролите са в процес на планиране.

16. Какво е нивото на контрол над социалните данни за персонала в застрахователното дружество, в което работите/одитирате?

21 отговора

Фигура 21. Ниво на контрол над събирането на социална информация

Източник: Анкетно проучване

В сравнение с предходните два аспекта, някакъв напредък може да се види при **контрола над управленската информация**. Дружествата, в които липсва документация или контрол са само две. Различни нива на контрол над събирането на информация имат общо девет дружества, а в процес на планиране са останалите десет.

17. Какво е нивото на контрол над данните от управлението за борбата с корупцията и прането на пари в застрахователното дружество, в което работите/одитирате?

21 отговора

Фигура 22. Ниво на контрол над събирането на управленска информация

Източник: Анкетно проучване

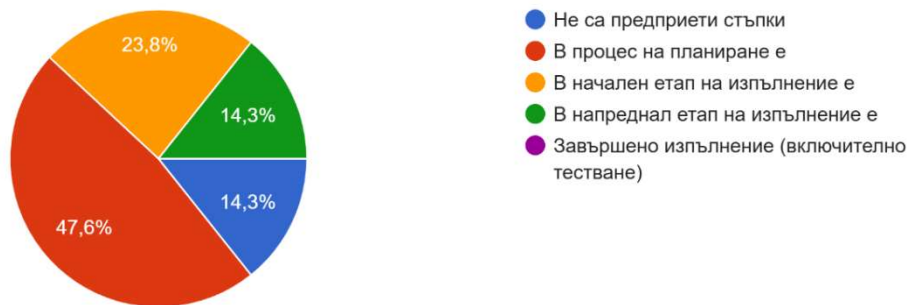
3.2.2.5. Резултати, свързани с политиката на отчитане

Въпросите от тази секция, на практика извеждат напредъка на застрахователите в разбирането, създаването и развитието на целия процес по отчитане на тяхната устойчивост.

Първият въпрос засяга **напредъка на застрахователите в установяването на политики за отчитане на трите аспекта на устойчивостта: екологичен, социален и управленски**. Резултатите от този въпрос показват, че нито един от застрахователите няма завършено и тествано изпълнение по установяване на политики за отчитане на устойчивостта. В напреднал етап на изпълнение са три от дружествата, а други три са в начален етап. По-голямата част от участниците (12 души) са отбелязали, че установяването на политиките за отчетност са в процес на планиране, а останалите трима респонденти споделят, че за тези политики, все още не са предприети мерки.

18. Какъв напредък е постигнало застрахователното дружество, в което работите/одитирате в установяването на политики за отчитане на ESG

21 отговора

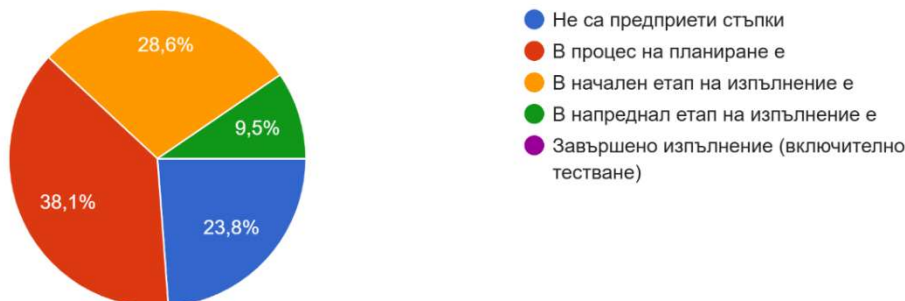
Фигура 23. Напредък в създаването на политики за отчитане на устойчивостта

Източник: Анкетно проучване

Следващият въпрос е пряко свързан с предходния, тъй като засяга **създаването на конкретни КРІ (количествени и качествени), по които да се събира и отчита информацията за нефинансовите рискове**. Резултатите показват, че завършен процес по тяхното създаване не е налице в нито едно от дружествата, участващи в проучването. В напреднал етап са две дружества, а други шест са поставили началото. Не са предприели мерки в тази област петима от застрахователите, а останалите осем са в процес на планиране.

19. Създадени ли са в застрахователното дружество, в което работите/одитирате конкретни КРІ (количествени и качествени), по които да...тчита информацията за нефинансовите рискове?

21 отговора

Фигура 24. Напредък в създаването на конкретни КРІ за отчитане на устойчивостта

Източник: Анкетно проучване

Последният въпрос в тази секция засяга въпроса за **постигнатия напредък на застрахователните дружества по отношение на 12 елемента, информация за които задължително се оповестява в доклада за устойчивост** по силата на Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост (CSRD) и Европейските стандарти за отчитане на устойчивостта (ESRS), и които са включени в модела „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“.

Описанието на бизнес модела и стратегията на дружеството, включително въпросите за устойчивостта, е първият подвъпрос в тази секция. Резултатите сочат, че само един от застрахователите има завършено изпълнение на този процес. В начален етап на изпълнение са петима от участниците в проучването, а в процес на планиране са други единадесет. Не са предприети стъпки в тази област от четири дружества. На практика, това означава, че общо 15 от 21-та респонденти нямат готовност за описание на своя бизнес модел.

Следващият въпрос в тази проследява напредъка в описанието на обвързаните във времето **цели, свързани с устойчивостта**, в т.ч.: потенциални намаления на емисиите на парникови газове; описание на напредъка, постигнат от застрахователното дружество за реализирането на тези цели; спецификация за обосноваване на целите въз основа на научни доказателства.

По отношение на описанието на целите за потенциални намаления на емисиите на парникови газове, завършено и тествано изпълнение е налице в две дружества, а начален етап на изпълнение има в други седем. Не са предприели стъпки в тази посока трима от застрахователите, а в процес на планиране са други девет. Тук също за по-голямата част от участниците (общо 12), може да се приеме, че нямат готовност да докладват тези цели.

По въпроса за описанието на напредъка, постигнат от застрахователните дружества за реализирането на тези цели, резултатите са по-негативни: нито един застраховател не е завършил изпълнението, и едва петима са в начален етап на изпълнение. Останалите 16 дружества нямат готовност да опишат този напредък в доклада си.

Подобни са резултатите и относно описанието на спецификация за обосноваване на целите въз основа на научни доказателства. Тук в начален етап на изпълнение са 7 дружества, а 14 нямат готовност за описание на тези спецификации.

Описанието на ролята на административните, управленските и надзорните органи по въпросите на устойчивостта и техния опит и умения или достъп до тях за изпълнение на тази роля е следващият въпрос в секцията. Резултатите показват, че в начален етап на изпълнение са 4 дружества, а останалите 17 нямат готовност за публикуване на такава информация.

Напредъкът в **описанието на политиките на дружеството**, свързани с устойчивостта показва, че в начален етап на изпълнение са 11 от тях, а останалите 10 все още планират или не са започнали действия в областта.

По отношение на **информацията за съществуващи схеми за стимулиране, свързани с устойчивостта**, за членове на административни, управленски и надзорни органи на дружеството, резултатите показват, че в начален етап на изпълнение са 9 от участниците в проучването, а останалите 11 все още не са предприели действия или са на етап планиране.

Подобни са резултатите и по отношение на **описанието на процесите на надлежна проверка**: в начален етап на изпълнение са 6 дружества, а останалите 15 нямат готовност за оповестяване.

Седмият въпрос в секцията засяга напредъка в **описанието на основните действителни или потенциални неблагоприятни въздействия върху собствените операции** на застрахователното дружество. Тук в начален етап на изпълнение са 9 от

дружествата, други 7 са в етап на планиране, а останалите 4 не са предприели стъпки в тази посока.

Описанието на основните действителни или потенциални неблагоприятни въздействия върху „веригата на стойността“ е следващият въпрос в секцията, резултатите от който показват, че в начален етап на изпълнение са шестима от застрахователите. Не са предприели стъпки в тази област 4 от дружествата, а в процес на планиране са останалите 9.

Напредъкът по отношение на **предприетите действия за идентифициране и проследяване на тези въздействия и действия за тяхното смекчаване** е следващият въпрос в проучването. Тук в начален етап на изпълнение са едва 4 дружества, не са предприели стъпки други 3, а останалите 14 са в процес на планиране.

По отношение на **описанието на свързаните с устойчивостта рискове**, е налице едно дружество, което е завършило процеса на изпълнение. В начален етап на изпълнение са 7 от респондентите, а останалите 13 нямат готовност с описанието на тези рискове.

Единадесетият въпрос проследява напредъка на застрахователите в **описанието на начините за управление на свързаните с устойчивостта рискове**. В начален етап на изпълнение са 7 от участниците, в процес на планиране са други 9, а останалите 3 все още не са предприели стъпки в областта.

Последният въпрос в секцията проследява напредъка на участниците в проучването по отношение на **показателите, свързани с разкриването на тези въпроси**. Резултатите са идентични с предходните: 7 от участниците са отбелязали, че дружеството, в което работят или одитират е в начален етап на изпълнение; не са предприели стъпки в тази област други 3 дружества, а останалите 11 са в процес на планиране.

3.3. Изводи и насоки за усъвършенстване на докладването на устойчивостта на застрахователите

3.3. Изводи и насоки за усъвършенстване на докладването на устойчивостта на застрахователите

Резултатите от проведеното за целите на настоящото изследване проучване, служат като своеобразна огледална рамка на напредъка на застрахователите, опериращи на

българския пазар по отношение на въпросите за отчитането на устойчивостта. На базата на тяхното представяне могат да се обособят следните изводи:

1) Застрахователните дружества, които имат предприятие-майка имат по-голям напредък в подготовката за отчитане на устойчивостта, тъй като разполагат с разработени вече стратегии и политики, които следва да адаптират и имплементират в местната среда. Този извод не е генерален и не важи за всички въпроси в изследването. Така например, някои дружества, които нямат предприятие-майка имат въведени CRM/ERP, докато други, които имат, все още не са въвели подобни системи.

2) Прави впечатление, че застрахователните дружества (с изключение на едно), за които през 2023 г. публикуването на нефинансов отчет не е задължително, не са предприели проактивни действия да публикуват такъв, с цел повишаване на готовността за последващите изисквания. Независимо от това, кога за първи път се изисква да докладват, застрахователите трябва да разработят планове за внедряване, които предвиждат по-нататъшна работа, за да отразят специфичните за застраховането стандарти. Изчакването за получаване на пълна информация относно бъдещите изисквания за докладване вероятно ще бъде твърде късно. Целесъобразно е засегнатите застрахователи да започнат да планират проактивни стъпки в докладването сега, в стремежа си да са достатъчно подготвени да отговорят на бъдещите стандарти и съответните показатели към тях, разработени конкретно за застрахователния сектор.

3) Формирането на екип по устойчивостта и развиването на неговите знания и умения в тази област е едно от ключовите условия за ефективността на нейните управление и отчетност. Резултатите от проучването показват, че само едно от застрахователните дружества е завършило процеса по формиране и обучение на своя екип. Това предполага, че при останалите застрахователи все още липсва яснота за целия процес по управление и отчетност.

4) По отношение на един от най-важните въпроси, свързани с управлението и отчитането на устойчивостта – събирането и управлението на информация, може да се изведе, че напредъкът е твърде малък. Застрахователите нямат създадени интегрирани системи за управление, риск и съответствие, които управляват материални ESG въпроси и предоставят актуализации на ефективността на ръководството. Нямат и създадени специализирани системи за управление на отчитане на ESG, които събират необходимата

информация от надеждни източници и предоставят анализ на ръководството. Там, където има създадени някакви системи за събиране на информация, те се базират предимно на електронни таблици, което, имайки предвид мащаба на изискуемата нефинансова информация е един от неефективните и субективни методи за тази цел. Въпросът за качеството на генерираната и събрана информация е от изключителна важност, поради което на него в проучването са изведени пет подвъпроса. Три подвъпроса от тях засягат именно процедурите за контрол над екологичната, социалната и управленска информация. Към момента фокусът е върху екологичната информация, тъй като тя има най-спешен задължителен характер за оповестяване, особено по отношение на емисиите, както и генериране по цялата верига на стойността. Застрахователите трябва да събират и отчитат информация в разгледаните вече три обхвата. На практика те трябва да покажат своите цели, рискове, възможности (облечени в данни) не само в обхвата на своята дейност като продукти и услуги (Scope 1), но и информация по цялата верига на стойността, включително как се отразява дейността на застрахователя върху общността (Scope 2) и какви рискове и възможности се крият във веригата на доставките (Scope 3). Поради тази причина, застрахователите ще трябва да се подготвят да предоставят информация и да отговорят на изискванията на своите клиенти и заинтересовани страни. Въпросът за контрола над информацията е твърде сериозен и не е за подценяване, но резултатите от проучването показват negliжиране на неговата важност. Това се вижда от факта, че в нито едно от застрахователните дружества няма внедрени, работещи и тествани системи за контрол за екологичната информация и само в едно застрахователно дружество има официално документирани процедури за контрол. С малки изключения, резултатите са подобни и по отношение на социалната и управленската информация.

5) Обезпокоителни са и резултатите, свързани с напредъка на застрахователите в установяването на политики за отчитане на трите аспекта на устойчивостта: екологичен, социален и управленски. Нито едно от обследваните застрахователи не е завършил този процес и едва 3 бр. застрахователни дружества са в напреднал етап на изпълнение. Съгласно описаното в модела „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“, застрахователите трябва да докладват информация за разработените си политики в трите направления на устойчивостта. Тези политики трябва да бъдат подробно разписани и документирани, както и обвързани с постигането на целите за устойчивост.

Този факт подсказва за огромния обем от усилията, които се очаква да се вложат в разработването им. Застрахователите, обаче, все още не са сформирали своите структури за управление и отчитане на устойчивостта и най-вероятно ще разчитат на формализиране и negliжиране на действителните ползи от тези политики. Не става въпрос за фокусирането върху политиките за климата като приоритетни по отношение на времевите изисквания за отчитане. Става въпрос за negliжиране и формализиране на цялото стратегическо управление на практика, както и поставяне под риск на конкурентните предимства, с оглед на очакванията на заинтересованите страни, в т.ч. и на клиентите на застрахователите – застрахованите и застраховащи лица. Също толкова притеснителни са и резултатите по отношение на създаването на конкретни КРІ (количествени и качествени), по които да се събира и отчита информацията за нефинансовите рискове. Резултатите показват, че в нито едно от застрахователните дружества няма завършен процес по тяхното създаване, а в напреднал етап са едва 2 бр. застрахователни дружества. Тези два въпроса са пряко обвързани, защото за да се разработят конкретни политики, трябва да е налична информацията за конкретните видове рискове и за проблемите, които те създават. Не е изненада, че при липсата на политики, липсват и конкретни показатели, по които да се измерват рисковете. Интересно е да се направи аналог с това, че застрахователния сектор разчита в голяма степен на точна информация и показатели за оценка на рисковете и за определяне на застрахователните премии. Понастоящем, обаче, тя изостава в разработването на политики и методологии за количествено оценяване на рисковете, което усложнява интегрирането на устойчивостта в традиционните рискови модели. Липсата на стандартизирана информация не само възпрепятства оценката и ценообразуването на рисковете, но също така затруднява проследяването на напредъка и измерването на въздействието на инициативите за устойчивост, респ. и на тяхната отчетност.

б) Тревожна е и липсата на напредък по отношение на задължителните елементи, по които трябва да се оповестява информация в доклада за устойчивост по силата на Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост и Европейските стандарти за отчитане на устойчивостта. Само един от застрахователите има завършен процес, а 5 бр. застрахователни дружества са започнали някакви действия по отношение на описанието на своя бизнес модел и стратегията на дружеството, включително въпросите за

устойчивостта. Останалите застрахователи все още нямат напредък в тази област. Описанието на обвързаните във времето цели, свързани с устойчивостта са: потенциални намаления на емисиите на парникови газове; описание на напредъка, постигнат от застрахователите за реализирането на тези цели; спецификация за обосноваване на целите въз основа на научни доказателства. Последната цел също е елемент с нисък напредък въпреки, че 2 бр. застрахователни дружества имат завършени и тествани процеси. Изводът е, че застрахователите най-вероятно все още нямат база, върху която да определят времевия характер на целите и да измерят напредъка си. Въпреки това, всеки от един от елементите (екологичен, социален, управленски) задължително трябва да бъде включен в отчета за устойчивостта на застрахователите, с оглед получаването на своеобразна обратна връзка за корекциите, които застрахователите трябва да направят в своята дейност в бъдеще.

7) Описанието на ролята на административните, управленските и надзорните органи по въпросите на устойчивостта и техния опит и умения или достъп до тях за изпълнение на тази роля е следващият елемент, който възпрепятства напредъка на застрахователите. Тази тема се оказва изключително деликатна през последните години, имайки предвид и ежегодно приеманите от ЕС регулативни директиви в областта на възнагражденията, равенството и др. От една страна застрахователите са работили по дългогодишно установени структури и процедури, а сега се налага цялостна трансформация на политиките, свързани с изискванията към членовете на тези структури – експертиза, обучение, възнаграждения и др. От друга страна, за да отговорят на предстоящите изисквания, на много застрахователи ще се наложи и смяна на членове в тези структури (например, за да се постигне съотношение: 60% мъже и 40% жени в тях). В допълнение, някои от първоначално приетите изисквания в регулациите, биват отсрочвани за прилагане за период от една или няколко години, което оказва допълнително влияние върху липсата на напредък сред застрахователите на българския застрахователен пазар. Всичко това се отнася и за информацията за съществуващи схеми за стимулиране, свързани с устойчивостта, за членове на административни, управленски и надзорни органи на застрахователното дружество.

В заключение, напредъкът по всички аспекти на устойчивостта, по които се очаква застрахователите да оповестяват количествена или качествена информация в отчета за

устойчивостта може да се опише като бавен, в много области и незначителен. Независимо дали това се дължи на неразбиране и липса на готовност или на формализиране, negliжиране или изчакване, отчитането на устойчивостта става част от „ДНК-то на бизнеса” и колкото по-бързо застрахователите приемат и стартират процесите, толкова по-ефективна ще бъде тяхната отчетност през следващите години, респ. толкова по-добри конкурентни предимства ще имат.

С цел повишаване на мотивацията за предприемане на действия, както и на знания и на умения за по-ефективно отчитане на устойчивостта на застрахователите, могат да бъдат систематизирани следните насоки и да се дадат следните препоръки:

1. Извършване на оценка на съответствието:

Първо, преди започването на процеса по подготовка и внедряване на отчитането на устойчивостта в застрахователното дружество да се направи първоначална оценка на съответствието, за да се добие яснота кои регулаторни рамки в какви срокове следва да се прилагат.

Второ, за целите на Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост е целесъобразно анализът на съответствието да започне още на ниво група и да се извърши тестване за определяне на обхвата, което разглежда прилагането на изискванията на CSRD за всяко от отделните юридически лица в групата и едва след това да се установява стратегия за отчитане за цялата група.

2. Поставяне на цели, свързани с идентифицираните съществени теми:

Препоръчително е застрахователите да се възползват от началото на процесите по управление и отчитане на устойчивостта. Застрахователите трябва да определят целеви KPI, които включват екологични, социални и управленски измерения.

Препоръчително е също още от първата година, целите да бъдат поставени в съответствие с изведените съществени теми, за да може застрахователят да проследява напредъка си по тях и да поддържа конкурентни предимства.

3. Създаване на екип за управление и докладване на устойчивостта:

В резултат на нарастващите регулации, свързани с устойчивостта, препоръчително е застрахователите да въведат подходяща екипна структура, която да управлява не само отчитането на устойчивостта, но и нейното цялостно стратегическо управление. В тази насока, структурата на управление трябва да има за цел идентифициране на

отговорностите в процеса на генериране на отчети и поддържане на взаимодействието между различните лица и подразделения, позволявайки плавен процес на докладване.

4. Цялостна интеграция на портфолиото при отчитането на въпросите, свързани с веригата на стойността:

Препоръчително е застрахователите да поставят основите на тяхното доброволно отчитане още в началото на създаването и внедряването на процесите, за да се справят с тези проблеми на ранен етап от прилагането на регулаторната рамка.

5. Създаване на стабилна рамка за събиране и контрол на информацията:

Препоръчително е разработването на стабилна рамка за събиране на информация, заедно с модел за вътрешно управление на информацията, след като тя вече е вътрешно генерирана или събрана от външни източници.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Застрахователите са изправени пред бързо променяща се регулаторна среда, сложни изисквания за отчитане и множество регулаторни задължения за разкриване на информация. Голяма част от тези изисквания за отчитане не са ограничени само до финансовите резултати на застрахователите, но също така включват докладване на нефинансова информация относно въздействието на застрахователите върху екологични, социални и управленски въпроси.

Изменението на климата, замърсяването на околната среда, както и социалните и управленски проблеми са основни предизвикателства за устойчивото развитие на застрахователите. Тези предизвикателства поставят въпроса за ролята и въздействието на застрахователите върху факторите на устойчивостта и поемането на отговорност за действията им. В тази връзка, международните институции създават нова регулаторна рамка, която поставя изискването за отчитане на въпросите, свързани с устойчивостта от страна на големите предприятия, включително и застрахователите. Новите промени засягат и застрахователния сектор и оказват значително влияние върху него по два начина. Първо, застрахователите имат важна роля за хеджиране на риска, което осигурява условия за поддържане на техния бизнес. Второ, застрахователите са субекти, които трябва да се адаптират към новите предизвикателства като всички останали участници на пазара.

Интересът към темата на настоящото изследване е породен от предизвикателствата, свързани със съвременните фундаменти на отчетността на застрахователите, с фокус върху отчитането на устойчивостта.

В резултат от работата по изследването и поставените в него задачи, могат да се обобщят следните заключения:

1) Подробното проучване на многоаспектните регулации, свързани с отчитането на устойчивостта на застрахователите поставя въпроса за систематизирането и предлагането на ясна рамка за отчитане, която да послужи като ориентир в сложния процес по създаване и оповестяване на нефинансовата информация. Многообразните регулации, засягащи финансовата и нефинансовата информация, поставят въпросите за предизвикателствата за тяхното отчитане и оповестяване от застрахователите. В тази връзка, се поставя въпросът за методологичните проблеми на отчетността на застрахователите като на първо място е засегната информационната обезпеченост. На този въпрос е отделено сериозно внимание, поради изискванията, които регулациите поставят за събирането и отчитането на все по-голям обем от информация от различни източници. Информационното осигуряване се оказва едно от фундаменталните предизвикателства пред отчитането на устойчивостта, защото е съвсем нов подход за отчетност и има широк обхват от източници на информация, които са от трети страни и са външни за застрахователите.

2) В резултат от работата по втора глава са предложени и са систематизирани не само предизвикателствата, но и конкретните критерии за създаване, отчитане и оповестяване на информацията за устойчивостта на застрахователите в качеството им на създатели на финансови отчети и в ролята им на институционални инвеститори. В тази връзка, предложената в изследването рамка за отчитане обхваща не само регулациите и стандартите, свързани с отчитането на устойчивостта на застрахователите, в ролята им на съставители на финансови отчети, но и регулациите, свързани с тяхната роля на институционални инвеститори. В резултат на това е систематизирана цялостна, всеобхватна регулаторна рамка за отчитане на устойчивостта на застрахователите, съобразена със спецификите и естеството на техния бизнес и с двете им роли. От гледна точка на ролята на застрахователите като съставители на финансови отчети са проследени предизвикателствата, свързани с изпълнението на изискванията за отчитане по

разнообразни стандарти от различни юрисдикции, от фрагментираната регулаторна среда, както и многообразието от количествени и качествени показатели за отчитане в обхвата на екологичните, социалните и управленските фактори на устойчивостта. От гледна точка на втората роля на застрахователите като институционални инвеститори изследването се фокусира върху предизвикателствата, свързани с докладването на информация за въздействието на собствените им операции с техните застрахователни и инвестиционни портфейли във веригата на стойността и идентифициране на съответните рискове и възможности за тяхното преодоляване. В тази си роля, застрахователите попадат и в обхвата на регулациите на Директивата за отчитане на устойчиви финанси SFDR, по силата на която те трябва да отчетат устойчивите финанси на ниво продукт и на ниво инвестиционен съвет. Също така, те попадат и в обхвата на Регламента за Таксономията, където трябва да се съобразят с изискванията за устойчиво финансиране и да публикуват информация за своите инвестиции.

3) Специално внимание е обърнато на предизвикателството, свързано с принципа „Двойна същественост“: финансовата същественост за въздействието на факторите на устойчивостта върху дейността, финансовите резултати и финансовото състояние на застрахователя и съществеността на въздействието на застрахователя върху хората и околната среда. Двойната оценка на съществеността се извършва с цел да се идентифицират въпросите, свързани с устойчивостта, за които застрахователите трябва да докладват в отчета им за устойчивостта.

4) Мащабните изисквания и регулации за нефинансово отчитане имат изцяло нов характер за застрахователния сектор, с оглед на подготовката на сектора за новата отчетност. С цел улесняване на прехода на застрахователния сектор към предизвикателствата на отчитането на устойчивостта в изследването са разработени и предложени цели и показатели за измерване на устойчивостта на застрахователите. На базата на предложените конкретно за сектора цели и показатели, на застрахователите се предлага инструментариум, посредством който имат възможността да поставят основите на процеса на измерване на устойчивостта.

5) Счетоводното отчитане на факторите на устойчивостта също представлява сериозно предизвикателство за застрахователите. В тази връзка са разработени и

предложени два нови модела за счетоводно отчитане на екологичния и управленския аспект на устойчивостта на застрахователите.

б) Разработен е модел „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“, който да послужи като своеобразно ръководство за стъпките, през които трябва да преминат застрахователите преди и по време на процеса на отчитане на устойчивостта, за да постигнат ефективен резултат. Шестте етапа, заложи в модела осигуряват практически насоки за подготовката и отчитането на устойчивостта на застрахователите по изискванията на Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост (CSRD) и Европейските стандарти за отчитане на устойчивостта (ESRS). Моделът е адаптиран конкретно за застрахователния бизнес като в него са систематизирани предварителните условия, които подпомагат постигането на ефективна отчетност; елементите, които трябва да присъстват в доклада за устойчивостта и конкретни примери за количествени и качествени показатели за отчитане на устойчивостта на застрахователите.

Емпиричното тестване на модела е осъществено посредством разработена Анкета за тестване на степента на готовност/съответствие на застрахователите с модела „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“.

Резултатите от изследването показват, че напредъкът на застрахователите по отношение на отчитането на устойчивостта все още е бавен. Повечето от тях, все още нямат разработени цели, политики и структури за управление и отчитане на устойчивостта. Липсват и внедрени системи за събиране и управление на данни в екологичен, социален и управленски аспект, което предполага неефективност на процесите. Ограничено е създаването на конкретни КРІ (количествени и качествени), по които да се събира и отчита информацията за нефинансовите рискове. Това поставя под съмнение ефективността на процесите по оценка на рисковете. Липсата на готовност за докладване на основни задължителни елементи, които трябва да се включат в отчета за устойчивостта при по-голямата част от участниците в проучването също е притеснително. Въз основа на получените резултати от изследването са определени проблемните области, засягащи степента на готовност на застрахователите за отчитането на устойчивостта. Предложени са и допълнителни насоки за отчитане на устойчивостта, които да повишат напредъка, ефективността и възможностите на застрахователите в тази област. Насоките

са обобщени в няколко направления и имат за цел да подпомогнат застрахователите в процеса на изграждане на важните за тяхната нефинансова отчетност фундаменти.

Направените изводи са основание за заключение, че поставената цел на изследването и свързаните с нея задачи са постигнати. Проучени са аспектите на съвременните фундаменти на отчетността на застрахователите (с фокус върху устойчивостта). Разкрити са предизвикателствата на отчитането на устойчивостта на застрахователите. Създадени са два нови счетоводни модела за отчитане на екологичния и управленския аспект на устойчивостта. Разработен е и е тестван емпирично модел „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“. На базата на получените резултати от емпиричното изследване са разработени и са предложени препоръки за повишаване на ефективността на отчитане на устойчивостта на застрахователите.

Анализът на резултатите от проведеното проучване потвърждава, че предизвикателствата, които съвременните фундаменти и изисквания на регулациите, свързани с отчитането на устойчивостта поставят пред застрахователите са твърде затрудняващи за по-малките участници на застрахователния пазар, защото те нямат необходимото ноу-хау, каквото има една голяма застрахователна компания-майка. Потвърждава се и необходимостта от по-ясни насоки и своеобразен модел на „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите“, която да систематизира информацията и да даде насоки за действия за отчитане на устойчивостта.

Настоящото изследване може да послужи като основа за проучване и надграждане на съвременните фундаменти на отчетността (с фокус върху устойчивостта) не само в застрахователния бизнес, но и в останалите сектори на икономиката на страната.

III. ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В резултат на проведеното изследване на съвременните фундаменти при отчетността на застрахователите могат да се открият приносите на дисертационния труд в следните направления:

I. Теоритико-методологични приноси:

1. Представени са съвременните фундаменти за финансова и нефинансова отчетност на застрахователите като са изведени и систематизирани критерии за създаване, отчитане и оповестяване на информацията за устойчивостта на застрахователите в ролята им на създатели на финансови отчети и в ролята им на институционални инвеститори.
2. Разработени са цели и показатели за измерване на устойчивостта на застрахователите.

II. Приложни приноси:

3. Разработен е и е предложен модел „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите”.
4. На базата на получените резултати от емпиричното изследване за приложението на модела „Пътна карта за отчитане на устойчивостта на застрахователите” са разработени и са предложени препоръки за повишаване ефективността на отчитане на устойчивостта на застрахователите.

IV. АПРОБАЦИЯ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Симеон Любомиров Григоров е докторант в катедра „Счетоводство и анализ” при УНСС – София в задочна форма на обучение. Зачислен е в докторантура на основание Заповед № 1014/29.03.2018 г. Работи по проблемите на устойчивостта на застрахователите. Разработеният от него дисертационен труд на тема: „Съвременни фундаменти при отчетността на застрахователите” е апробиран чрез следните публикации:

1. Григоров, С., (2025), „Специфични оповестявания в докладите за устойчиво развитие на застрахователните компании”, доклад, предаден за участие в Международната научна конференция „Счетоводство, дигитализация, устойчивост – наука и практика“ по случай 105 – годишнината на катедра „Счетоводство и анализ” при УНСС, която ще се проведе през м.03.2025 г.

2. Григоров, С., (2022), „Специфични особености на дейността на актюерите на застрахователните компании в условия на дигитализация”, статия, Научни трудове на УНСС, т.1/2022 г., с.299-310, ИК – УНСС ISSN (online): 2534-8957; ISSN (print): 0861-9344; <http://unwe-research-papers.org/> <https://doi.org/10.37075/RP.2022.1.13>

3. Grigorov, S., (2021), New requirements that insurers face in a situation of global health crisis (Нови изисквания, с които се сблъскват застрахователите в ситуация на глобална здравна криза), участие с доклад на 11th International Conference on Application of Information and Communication Technology and Statistics in Economy and Education ICAICTSEE – 2021, November 25 – 26th, 2021 University of National and World Economy: Conference Proceedings (pp 473-478). Publishing Complex – UNWE

4. Григоров, С., (2020), „Ролята на актюерите в застрахователната отчетност в условия на дигитализация” доклад, изнесен на организираната кръгла маса „Изследване на възможностите за прилагане на електронен държавен изпит за специалност „Счетоводство и контрол”, ОКС „Бакалавър”, дистанционна форма на обучение” по проект НП-4-20, 14.12.2020 г., катедра „Счетоводство и анализ”, УНСС, София.

5. Григоров, С., (2020), „Актьорските оценки и тяхната значимост за финансовата отчетност на застрахователите”, участие с доклад на Юбилейната Международна научна конференция по повод 100-годишнината на катедра "Счетоводство и анализ" на тема: „ПРИНОСИТЕ НА СЧЕТОВОДСТВОТО В ИКОНОМИЧЕСКАТА НАУКА“, УНСС, 20.02.2020 г. и в Сборник с доклади от Юбилейна международна научна конференция по повод 100-годишнината на катедра „Счетоводство и анализ” „Приносите на счетоводството в икономическата наука”, ИК на УНСС, 2020 г., София, с.457-464, ISBN 978-619-232-278-6

6. Григоров, С., (2019), „Особености при инвестирането на активите и отчитането на пасивите на застрахователните дружества в България”, участие с доклад на 23-та Международна научна конференция на Institute of Knowledge Management – Skopje, „Knowledge in practice”, 13-15.12.2019 г. и статия в International journal “KNOWLEDGE”, Institute of Knowledge Management, Skopje, Scientific Papers, Vol.35.1, м.12/2019 г., p.41-46, ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X

7. Григоров, С., (2019), „Особености в облагането на недвижими имоти в България” , участие с доклад на Международната научна конференция „Авангардни научни инструменти в управлението `2019", 05-11.09.2019 г. в Равда, България и статия в „Vanguard scientific instruments in management”, 2019, <http://vsim-conf.info>